

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ, УПРАВЛІННЯ І ПРАВО:
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ**

**ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE, MANAGEMENT AND
LAW: THEORETICAL APPROACHES AND PRACTICAL
ASPECTS OF DEVELOPMENT**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**16 лютого 2019 р.
February 16, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ, УПРАВЛІННЯ
І ПРАВО: ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ТА
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ**

**ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE,
MANAGEMENT AND LAW: THEORETICAL
APPROACHES AND PRACTICAL
ASPECTS OF DEVELOPMENT**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**16 лютого 2019 р.
February 16, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Економіка, облік, фінанси, управління і право: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 16 лютого 2019 р.): у 4 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2019. – Ч. 2. – 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, облік, фінанси, управління і право: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку» з:

Азербайджанский технический университет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ
Вінницький національний аграрний університет
Вінницький національний медичний університет
Вінницький національний технічний університет
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ДВНЗ «Університет банківської справи»
Державний науково-дослідний інститут МВС України
Державний університет інфраструктури та технологій
Дніпровський національний університет ім. Олеса Гончара
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
Донецький національний технічний університет
Донецький юридичний інститут МВС України
Запорізький національний університет
Інститут економіки промисловості НАН України
Казахский национальный аграрный университет
Каракалпакский государственный университет им. Бердаха
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»
Київський національний торговельно-економічний університет
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
Київський національний університет технологій та дизайну
Криворізький державний комерційно-економічний технікум
Қазақ гуманитарлық- заң инновациялық университет
Львівський кооперативний коледж економіки та права
Міжрегіональна Академія управління персоналом
Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України
Національна академія внутрішніх справ
Національна академія державного управління при Президентові України
Національний авіаційний університет
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
Національний транспортний університет
Національний університет «Острозька академія»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національний університет державної фіскальної служби України
Національний університет харчових технологій
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
ННЦ «Інститут аграрної економіки»
Одеський національний політехнічний університет
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
Полтавське відділення Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. М. С. Бокаріуса
Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
Полтавський юридичний коледж Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
Рівненський інститут слов'янознавства

С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университетінің
Сумгаитский государственный университет
Сумський національний аграрний університет
Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки
Таврійський державний агротехнологічний університет
Тернопільський національний економічний університет
Українська академія друкарства
Українська інженерно-педагогічна академія
Університет економіки та права «КРОК»
Університет митної справи та фінансів
УО «Полоцкий государственный университет»
Управління Державної казначейської служби у Київському районі м. Харкова Харківської області
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова
Хмельницький національний університет
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, обліку, фінансів, управління та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; економіки сільського господарства і АПК; екологічної економіки і сталого розвитку; економіки торгівлі та послуг; економіки промисловості; економіки природокористування; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; економічної кібернетики; маркетингу; менеджменту; публічного управління та адміністрування; історії та теорії держави та права, філософії права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; екологічного, земельного та аграрного права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ SECTION 2. WORLD AGRICULTURE AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS	7
<i>Береговенко Д. В.</i> СИТУАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКОГО ВИРОБНИКА ПАЛИВНИХ ГРАНУЛ НА РИНОК БІОПАЛИВА ПОЛЬЩІ.....	7
<i>Синиця О. О.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ В УКРАЇНІ	9
<i>Славінська А. В.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ	10
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ SECTION 3. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	13
<i>Бойко В. С.</i> НЕ ВИКОНАННЯ НОРМ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ВИКОНАВЧОЮ, ЗАКОНОДАВЧОЮ ТА СУДОВОЮ ГІЛКОЮ ВЛАДИ ПРИВЕЛО УКРАЇНУ ДО НЕГАТИВНОГО ЯВИЩА – КОРУПЦІЇ.....	13
<i>Гончаров В. В., Віленський А. І.</i> ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	16
<i>Маніло А. О.</i> ЗАЙНЯТІСТЬ ЗА ПРОФЕСІЙНОЮ ОЗНАКОЮ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ В УКРАЇНІ	18
<i>Мардус Н. Ю.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ ТОВАРІВ З МЕТОЮ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОГРЕСИВНОСТІ ЗМІН В СТРУКТУРІ ТОВАРООБОРОТУ	20
<i>Сулима М. О., Курченко Т. Г.</i> ПРАВОВЕ ПІДРУНТЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ	21
СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ SECTION 4. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES	23
<i>Гончаренко М. Л.</i> УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ	23

Завертаний Д. В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОАКТИВНОЇ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ РОЗРОБКИ СИСТЕМИ ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ	25
Засульська А. С. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	26
Лук'яненко К. О. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	28
Макотовчук В. О. ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА «РОЗЕТКА.УА».....	31
Малтиз В. В., Нестеренко Л. В. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	34
Мороз С. З. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	35
Нестеренко Р. В. ПРЕРОГАТИВИ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ	37
Парій О. М. АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	39
Самодурова Д. А. ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ: ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА.....	40
Стратійчук В. М. ОСОБЛИВОСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ОБСЯГУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	42
Шестопалов Д. В. СУТНІСТЬ ТА ГОЛОВНІ МЕТОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	44
Ягольницький О. А., Федоренко Н. С. УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ.....	45
СЕКЦІЯ 5. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС SECTION 5. ECONOMIC LAW AND PROCESS	47
Коломієць М. В. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	47

<i>Хайлова Т. В., Гузенко О. П.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ: ДОГОВІРНА РОБОТА.....	49
СЕКЦІЯ 6. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА SECTION 6. CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY, CRIMINAL PROCEDURE, CRIMINALISTICS	51
<i>Костюковська О. В.</i> АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТАТТЯМИ 185, 189 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	51
<i>Мокляк А. С.</i> ОСОБИ, ЯКИХ НЕМОЖЛИВО ІДЕНТИФІКУВАТИ ЗА ПАПІЛЯРНИМИ УЗОРАМИ ПАЛЬЦІВ РУК.....	52
<i>Пономаренко Н. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИНІВ ВЧИНЕНИХ НА РЕЛІГІЙНОМУ ҐРУНТІ: ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ.....	54
<i>Романов В. О.</i> ПРОБЛЕМА ФІКСАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОВЕДЕННЯ НС(Р)Д УСТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РАДІОЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ ВІДПОВІДНО ДО СТ. 250 КПК УКРАЇНИ	56
<i>Сахненко О. В.</i> ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	57
<i>Свириденко В. В.</i> ОСНОВНІ СПОСОБИ ПІДРОБКИ ПАСПОРТУ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ ШЛЯХОМ ЗМІНИ ПЕРВИННОГО ЗМІСТУ ТА СПОСОБИ НЕДОПУЩЕННЯ ВНЕСЕННЯ ЦИХ ЗМІН	58
<i>Страшок А. А.</i> ВПЛИВ МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПСИХОЛОГІЮ ЗАСУДЖЕНИХ.....	60
СЕКЦІЯ 7. ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТІКА SECTION 7. ECONOMIC CYBERNETICS.....	62
<i>Butylo D. V.</i> ALTERNATIVE ASSET IN THE INVESTMENT PORTFOLIOS: ADVANTAGES OF INCLUDING	62

СЕКЦІЯ 2

SECTION 2

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
WORLD AGRICULTURE AND
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 339.56

Береговенко Д. В.
студент 2-го курсу магістратури,
спеціальність «Міжнародна економіка»,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

**СИТУАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКОГО
ВИРОБНИКА ПАЛИВНИХ ГРАНУЛ НА РИНОК БІОПАЛИВА ПОЛЬЩІ**

Однією з основних особливостей сьогоденних стратегій енергетичного розвитку більшості європейських країн є широке використання енергії відновлюваних та екологічно чистих джерел, до яких, відноситься і тверде біопаливо. На сьогоднішній день біопаливо служить альтернативою традиційному паливу і особливо такому дорогому виду палива як газ. Україна має величезні можливості як агропромислова країна, що володіє численним незадіяним ресурсом різноманітної сировини для випуску паливних пелет із біомаси.

ТОВ «Здоровий сон» – деревообробний комбінат, який розміщений в смт. Берегомет Чернівецької області (5 км від Румунського кордону). Завдяки повному циклу виробництва підприємство пропонує мінімальні ціни і терміни поставки в країни СНД і Європи. Входить до складу деревообробного холдингу «ВКМ Wood». Виробничі потужності підприємства становлять 40 тонн пелет на добу.

Паливні гранули (пелети) виробництва компанії ТОВ «Здоровий сон» продаються під торговою маркою «BioPellets». Це біопаливо, яке являє собою пресовані гранули циліндричної форми стандартних розмірів (діаметр 6 мм., довжина 30мм.), виготовлені з тирси, стружки або трісок бука.

Продукція має високий рівень функціональних характеристик, що підтверджується сертифікатом SGS та свідоцтвом Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України [1; 2].

Хоча польські компанії купують українську паливну продукцію за нижчими цінами, ніж за неї пропонують контрагенти з інших країн Європи, наприклад, Бельгії та Італії, саме польський ринок кращий для українських виробників з низки причин:

1. Відносна близькість і, відповідно, низькі транспортні витрати.
2. Наявність добре відпрацьованих зв'язків і каналів постачання в галузі.
3. Не самі високі вимоги цільової аудиторії щодо якості продукції, оскільки її цільове призначення – спалювання на твердопаливних і змішаних (тверде біопаливо плюс вугілля) теплових електростанціях [3].
4. Згідно з програмою ЄС щодо нових джерел енергії, до 2020 року частку енергії з поновлюваних джерел планується довести до 21,3 %, у тому числі 14,4 % з біомаси [4].
5. Польща – одна з країн лідерів по імпорту українських пелетів [5].
6. Культурна близькість та лояльність до українських товаровиробників.
7. Перспектива ефективного партнерства з компанією «DEFRO» – 70 % польського ринку твердопаливних котлів – з метою забезпечення належного рівня до та після продажного обслуговування.
8. Ціни на газ одні з найвищих в Європі. Відсутність субсидій.

Систематизуємо дослідження мікро- та макромаркетингового середовища для ТОВ «Здоровий сон» за допомогою SWOT-аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

SWOT-аналіз для ТОВ «Здоровий сон»

<p align="center">Strengths:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Входить до групи компаній BKM-Wood; – Виробляє екологічно чистий вид палива; – Сучасне італійське обладнання «NovaPellet»; – Продукція має сертифікат SGS; – Висока питома теплота згоряння продукції; – Зручна упаковка і транспортування; – Зручне розташування виробництва; – Повний цикл виробництва; – Низькі ціни і терміни поставок; – Співпраця з італійськими партнерами (представництво). 	<p align="center">Weaknesses:</p> <ul style="list-style-type: none"> – З новим обладнанням працює лише з 2012 року (молода компанія); – Пелети виробляються лише з бука і хвойних порід; – Слабка логістична система.
<p align="center">Opportunities:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Висока ціна на газ; – Польща – лідер по імпорту українських пелетів; – Нестабільність валюти; – Наявність вільних економічних зон; – Зростаюча економіка; – Державні субсидії на газ; – Програма ЄС щодо нових джерел енергії; – Ліберальна податкова політика Польщі; – Прагнення економити; – Мода на придбання нових технологій; – Екологічно чисті ліси Чернівецької області; – Відсутність великих родовищ газу. 	<p align="center">Threats:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Високі ціни на спеціалізовані котли; – Дорожче паливо (дизель); – Скорочення доступності сировини; – Велика кількість конкурентів; – Швидкий розвиток альтернативних паливних технологій; – Відсутність альтернативи газовому обладнанню на великих заводах; – Політична нестабільність; – Політика сировинного використання України; – Слабкий імідж України серед європейських країн.

Джерело: складено автором

Переваг значно більше, ніж слабких сторін. Основними перевагами є відповідність продукції європейським стандартам (без чого не можливо потрапити на польський ринок біопалива), низькі ціни, а також італійське обладнання «NovaPellet», що дозволяє охопити весь цикл виробництва та створює імідж для компанії. Основні слабкі сторони – це вузький асортимент та слабка логістична система.

Можливостей також більше, ніж загроз. Основний фактор, що створює можливості для компанії це висока ціна на газ в Польщі. Основна загроза – високі ціни на спеціалізовані котли та диференціація продукції на ринку.

Дослідивши співвідношення факторів зовнішнього та внутрішнього маркетингового середовища ТОВ «Здоровий сон» за допомогою SWOT-аналізу, можна стверджувати, що на ринку біопалива Польщі для досліджуваної компанії більше сильних сторін, ніж слабких, більше можливостей, ніж загроз.

Такий прояв окремих складових груп факторів потребує стратегії підтримки та розвитку сильних сторін підприємства в напрямку реалізації шансів зовнішнього оточення (maxi-max). Потрібно використати сильні сторони підприємства для реалізації зовнішніх можливостей. Потрібно вживати активні дії для зміцнення позиції на ринку шляхом збільшення своєї частки, диверсифікації продуктів, виведення на ринок товарів-новинок.

Отже, вихід компанії ТОВ «Здоровий сон» на польський ринок біопалива є перспективним. Дослідивши співвідношення факторів зовнішнього та внутрішнього маркетингового середовища ТОВ «Здоровий сон» за допомогою SWOT-аналізу, можна стверджувати, що на ринку біопалива Польщі для досліджуваної компанії більше сильних сторін, ніж слабких; більше можливостей, ніж загроз. Підприємству потрібно вживати активні дії для зміцнення позиції на ринку шляхом збільшення своєї частки, диверсифікації продуктів, виведення на ринок товарів-новинок.

Список літератури

1. Офіційний сайт компанії ТОВ «Здоровий сон» URL: <http://biopellets.com.ua/about>.
2. Офіційний сайт холдингу «BKM Wood». URL: <http://bkmwood.com/ru/about>.

3. Київський міжнародний енергетичний клуб «Q-club energy». URL: <http://www.qclub.org.ua/articles/navischo-ukrajini-biopalyvo-z-solomy-i-nasinna>.
4. Повідомлення європейської комісії для європейського парламенту, ради, європейського економічного і соціального комітету і комітету регіонів. Брюссель, 10.11.2010 р. URL: http://journal.esco.co.ua/2011_5/art160.pdf.
5. База українських експортерів деревних пелетів. URL: <http://pelleta.com.ua/base-baza-ukrainskix-eksporterov-drevesnyx-pellet-2014-82.html>.

УДК 339.9

Синиця О. О.
студентка 4 курсу,
Університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Качур А. В.
к. е. н., доцент,
Університет державної фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ В УКРАЇНІ

Сучасні тенденції розвитку світової економіки, а також поглиблення процесів глобалізації визначають роль у зовнішньоекономічних зв'язках окремих регіонів як відносно відокремлених територіальних одиниць.

Сьогодні в умовах глобалізації світової економіки, коли найважливішими напрямками сучасного розвитку стали формування міжнародних потоків, товарів, капіталу та робочої сили в інтересах не тільки національного бізнесу, а й економічного та науково-технічного розвитку всього світу, питання активізації зовнішньоекономічних зв'язків стає як ніколи актуальним [1, с. 30].

Україна вступила в новий період трансформації своєї соціально-економічної системи. Першими завданнями перебудови є: здійснення демонтажу командно-адміністративної системи та закладення основи нового економічного укладу, який базуватиметься переважно на ринкових засадах [2, с. 415].

Наступний крок за своєю масштабністю, складністю та різноплановістю завдань значно відрізняється від попередніх кроків. Його основними цілями є: досягнення стабільності, динамічного та стійкого економічного зростання, суттєвого підвищення рівня життя людей на цій основі; інтегрування до світового простору на умовах партнерства наряду зі зміцненням державної та національної безпеки.

Поступова інтеграція України до загальноєвропейських структур та налагодження зв'язків з ЄС є головними пріоритетами вітчизняної зовнішньоекономічної політики. Європейська інтеграція є не лише фактором прискореного економічного розвитку країн ЄС, зростання їх значення в міжнародній торгівлі.

Основними перспективами для України мають бути:

- оволодіння інноваційною моделлю структурної перебудови та зростання, реалізація якої має забезпечити суттєве зростання конкурентоспроможності української економіки;
- скорочення передумов розриву в рівні та якості життєвих стандартів із країнами ЄС, формування потужного середнього прошарку населення – основи політичної стабільності та демократизації суспільства, суттєве обмеження загрозливої диференціації доходів населення та подолання бідності;
- створення передумов формування зони вільної торгівлі Україна-ЄС;
- поглиблення інтеграційних процесів між Україною та ЄС в енергетичній сфері, співробітництво в розвитку транспортно-комунікаційних мереж, в інформаційній сфері та сфері високих технологій;

– адаптація законодавства України в повному обсязі до національної системи права, містячи правову культуру, судову та адміністративну практику до системи законодавства та права Євросоюзу [3, с. 350].

Аналіз концептуального підґрунтя польської зовнішньої політики засвідчив, що парадигми, ідеї та погляди, які визначали зміст та спрямованість її розвитку, зумовлювалися географічним розташуванням Польщі, вкрай небезпечним через розміщеність між Заходом і Сходом, сусідством з Німеччиною (пізніше – ЄС) та Росією, а також неспроможністю на рівних вибудовувати взаємини з провідними державами світового співтовариства. Як наслідок, чи не найбільшим шансом для урядової Варшави не допустити перетворення РП у «санітарну зону» між Заходом та Росією, а водночас запорукою геополітичного її зміцнення й утвердження у якості впливового суб'єкта міжнародних взаємин стало зміцнення національної державності, членство Польщі в НАТО і ЄС та посилення присутності польського чинника в подіях у регіоні Центрально-Східної Європи, в тому числі шляхом оточення колом «дружніх держав» здобуття та утримання позиції регіонального лідера.

Встановлено, що на польському прикладі транскордонної політики можна спостерігати максимальне втілення європейського принципу – інтеграція країн через інтеграцію регіонів. Розрізняючи східний та західний вимір транскордонного співробітництва прикордонних регіонів РП, доведено, що воно більш ефективно й успішне у німецько-чесько-словацькому вимірах, досить розвинуто у польсько-литовському напрямі транскордонної співпраці і менш розвинуто – в українсько-білоруському та російському.

Отже, необхідно обрати такі форми і темпи подальшого зближення України з ЄС, які б відповідали реальним інтересам та можливостям української економіки. Розглядається декілька можливих напрямів активізації інтеграційного фактору в зовнішньоекономічній стратегії країни. В першу чергу, розвиток зовнішньоекономічної діяльності переважно на основі двосторонніх торговельних відносин через створення зон вільної торгівлі. Наступне, поглиблення інтеграційних відносин у межах регіональних угруповань із фактичною участю України. А також, підключення в тій чи іншій формі до діяльності найбільш успішно функціонуючих світових блоків. У будь-якому випадку подальше вивчення досвіду господарювання країн ЄС та імплементація цього досвіду в умовах європейського вектору зовнішньоекономічної політики України отримують із кожним днем усе більшої актуальності та уваги не лише в наукових колах, а й серед практиків- господарників.

Список літератури

1. Забарна Е.М. Інституційний фактор розвитку регіональних зовнішньоекономічних зв'язків в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 1 (17). С. 30 – 34. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html>.
2. Забарна Е. М. Саморозвиток регіону на основі імплементації європейського досвіду в регіональну зовнішньоекономічну політику України. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8.
3. Інституційні чинники фінансового сектору економіки в умовах ринкової трансформації : монографія / кол-в авторів, за заг. ред. д-ра. екон. наук, проф. В. М. Соболева. К.: УБС НБУ, 2010. 350 с.
4. Козак Ю. Г. Міжнародна торгівля / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, Н. В. Притула. – Київ-Катовіце-Краков: Центр учбової літератури, 2015. – 272 с.

УДК 338.4

Славінська А. В.

студентка 2-го курсу магістратури,

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку європейський ринок дитячого харчування поділено між кількома «сильними гравцями», продукція яких вже завоювала прихильність покупців. Новим виробникам досить важко вийти на світовий досліджуваний

ринок. Останнім часом на світовій арені з'явилося декілька фармацевтичних компаній з профілактично-лікувальною продукцією, які змогли завоювати певний сегмент в умовах жорсткої конкуренції.

Ринок дитячого харчування умовно поділяють на 3 основні сегменти [2]. Найбільший з них – продукти на молочній основі, які використовують для годування немовлят у перші 6 місяців життя. Цей сегмент складає 64 % загального обсягу продажів. Другий сегмент – банкова продукція – складає 20 %. Останній сегмент – сухі сніданки – 11 %. 5% – інше. Найбільший виробник дитячого харчування у Європі – компанія «Nestle». Якщо розглядати окремі сегменти, то «Bristol-Myers» – це лідер в сегменті продуктів на молочній основі, «Novartis» – у сегменті банкової продукції (27 % ринку), у сегменті «сухі продукти» перше місце – «Nestle» [6]. 50 % Європейського ринку дитячого харчування поділяють «Numico», «Heinz» та «Nestle» [2]. Показник споживання заміників грудного молока змінюється залежно від регіонів євразійського континенту.

Другий за значимістю сегмент – банкова продукція – найбільші обсяги продажу має саме в Європі, а в країнах, що розвиваються, традиційно домінують продукти домашнього приготування. Рівень споживання продукції третього сегменту – сухих сумішей – є найвищим саме в Європі [1].

В розвинених країнах світу, де кількість малюків віком 0 – 3 роки складає 11 % дитячого населення світу, споживають 60 % світової продукції дитячого харчування. Європа – другий за обсягами споживання продуктів дитячого харчування регіон у світі (після Північної Америки). У Європі сегмент банкової продукції та сегмент продуктів-замінників материнського молока майже однакові і зростають зі швидкістю 4 % на рік. Основні виробники на Європейському ринку – це «Nestle», «Numico» та «Heinz», які разом здійснюють більше половини продажів. На Західноєвропейському ринку значну перевагу над іншими мають національні виробники, такі як «Danon», «Hipp» та «Hero». Великі фармацевтичні компанії – «BristolMyers», «Abbott Laboratories», «Novartis» – займають незначну частку ринку. Основні споживачі на Західноєвропейському ринку дитячого харчування – це Італія, Франція, Англія, Іспанія, Німеччина [4; 6].

Прогнозується, що у подальші роки найвищими темпами зростатиме сегмент «продукти на молочній основі – заміники грудного молока», а саме на 4 % щороку. Значний вплив матиме розвиток ринку в країнах, що розвиваються (на 4,5 %, зокрема за рахунок зростання цін на 3,5 %). У Східній Європі обсяг продажу цього виду дитячого харчування зростатиме на 2,5 % на рік (зокрема, за рахунок зростання цін в цих регіонах на 1,5 %). Більше 70 % дитячого харчування у Європі поширюється через мережі фірмових магазинів. Рентабельність виробництва продуктів для дитячого харчування на європейському ринку становить для продуктів на молочній основі не менше 15 – 20 %, для банкової продукції – 10 – 15 %, для сухих сніданків – 15 % [5].

В останні роки лідером споживання продуктів-замінників материнського молока була Франція, банкової продукції – Італія. Частка сухих сніданків є найменшою, основний «споживач» – Іспанія. З розпадом СПСР компанії «Nestle» та «Numico» стали активно завойовувати ринок Східної Європи, і зараз – це найбільші виробники цього регіону. Найбільший ринок Східної Європи – Росія. Обсяг продажу продуктів-замінників материнського молока у 2017 р. склав 400 млн євро (для порівняння: в цей період однією Францією було спожито даної продукції на 550 млн євро). Другий за величиною ринок – Польща. Сегмент банкової продукції у 2017 році у Польщі склав 50 млн євро, що склало третину усього європейського ринку сухих сніданків.

Протягом останніх 10-ти років на світовому ринку обсяг продажу продуктів дитячого харчування зростає, тому що:

– збільшилась чисельність немовлят у світі протягом останніх 5 років;
– у розвинених країнах та країнах, що розвиваються, спостерігаються протилежні тенденції споживання такого виду дитячого харчування як заміники грудного молока. У країнах, що розвиваються, кількість немовлят, яких годують материнським молоком більша, ніж у розвинених, але знижується із зростанням рівня урбанізації та доходів, а в розвинутих країнах – менша, але збільшується із усвідомленням батьками корисності материнського молока. Протягом останніх 5 років ринок заміників грудного молока зростав на 2 % щороку;

– зросло споживання банкової та сухої продукції для немовлят. Швидкість зростання – 3 % на рік. Лідери за цим показником є саме країни Європи.

У країнах, що розвиваються, на фоні загального зниження чисельності немовлят ринок зростатиме за рахунок того, що частина батьків відмовиться від продукції, виготовленої в домашніх умовах на користь вже готових сумішей. Почетверте, світові ціни за тонну сировини зростають приблизно на 2 % щороку.

На європейському ринку дитячого харчування існують певні бар'єри входу:

– необхідність дотримання високого організаційного рівня виробництва молочних продуктів; щоб наблизити показники дитячого харчування до материнського молока, необхідно використовувати сучасні технології та інновації; заборона реклами продукції дитячого харчування за допомогою методу особистого продажу;

– забезпечення виробництва матеріально-сировинною базою належної якості та стимулювання її розвитку; вимоги до дитячого харчування не залежать від національних особливостей та ідентичні у всьому світі; батьки, піклуючись про здоров'я дітей, віддають перевагу відомим брендам;

– використання для просування товарів медичних працівників. Нові фірми не завжди можуть застосувати цей інструмент для входу на ринок [5; 6].

З проведеного вище аналізу можна зробити висновок про те, що європейський ринок дитячого харчування має стійку тенденцію до зростання. Збільшення попиту на дитяче харчування у європейських країнах свідчить про підвищення якості цієї продукції і, відповідно, про підвищення стандартів виробництва. Інноваційний розвиток виробництва дитячого харчування має визначальний позитивний ефект, а саме – збільшення обсягів збуту продукції.

Натомість виробникам варто звернути увагу на залучення медичних працівників у процес реалізації та просування дитячого харчування (що слугуватиме гарантією для споживачів у безпечності цієї продукції), а також на пошук більш натуральних продуктів для виробництва дитячого харчування відповідно до світової споживчої тенденції щодо охорони здоров'я, здорового способу життя, відмови від штучних матеріалів та продуктів та піклування про здоров'я майбутнього покоління.

Список літератури

1. Аналіз ринку молочної продукції за 2015 – 2016 роки. *Брендингове агентство «KOLORO»*. URL: http://koloro.ua/blog/issledovaniya/analiz_ryinka_molochnoyproduktiiukrainyi_2015-2016.html.
2. Вітчизняна індустрія дитячого харчування: сучасний стан та перспективні напрями розвитку. URL: <http://www.nubip.edu.ua/node/6391>.
3. Заїнчовська І. О. Стан і перспективи розвитку підприємств дитячого харчування. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. № 4 (47). С. 174 – 178.
4. Мировой молочный рынок в 2010 – 2011 годах. *Молочный союз*. URL: http://www.dairyunion.ru/files/news/2012/World_dairy_market.pdf.
5. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua>.
6. Потенціал українського молока на світовому ринку. *Агробізнес*. URL: http://www.agrobusiness.com.ua/ekonomichnyyektar/4669potentsialukrainskogomolokanasvitovomu_rynku.html.

СЕКЦІЯ 3 ||| **ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ**
SECTION 3 ||| **ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY**

УДК 338.1

Бойко В. С.

науковець економічних досліджень, викладач
вищої категорії бухгалтерського обліку та аудиту,
ВНЗ «ЛККЕП»,
професіонал в галузі економіки та суміжних дисциплінах,
економіст, експерт з державного управління і соціально-
економічних процесів, український освітянський громадський діяч,
антикорупційний діяч, громадський діяч з державного управління,
представник ЛОФ ВГО «Народний Антикорупційний НАГЛЯД»

**НЕ ВИКОНАННЯ НОРМ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ВИКОНАВЧОЮ,
ЗАКОНОДАВЧОЮ ТА СУДОВОЮ ГІЛКОЮ ВЛАДИ
ПРИВЕЛО УКРАЇНУ ДО НЕГАТИВНОГО ЯВИЩА – КОРУПЦІЇ**

Не можливо знищити в Україні корупцію, без знань підходів теоретичних та практичних аспектів розвитку національної економіки України, які тісно взаємопов'язані між собою як: економіка, облік, фінанси, управління та право.

Без знань, досвіду та професіоналізму у важливих галузях та секторах національної економіки України не можливе керування державою.

Конституція України, має найвищу юридичну силу, гарантує реалізацію права.

Відповідно до ст. 19 Конституції України правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1, с. 8].

Відповідно до ст. 58 Конституції України, закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи [1, с. 21].

Це означає, що вони поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття законами чи іншими нормативно-правовими актами чинності.

Закони зі зворотною дією порушують досить важливі принципи, на яких ґрунтуються правові сучасної демократії-принцип правової визначеності та принцип захисту правомірних очікувань, у доктрині зворотної дії надається першочергова увага не скільки тому моменту, коли закон стає чинним, скільки наслідкам його впливу на існуючі правовідносини, або на правовідносини, що завершені. Іншими словами, конституційність закону зі зворотною дією.

Гарантії прав і свобод людини і громадянина-це умови та засоби, що забезпечують ефективну реалізацію прав і свобод кожною людиною і громадянином.

Суб'єктом, на якого покладаються обов'язки щодо гарантування прав і свобод людини і громадянина, є держава.

Роль держави, як головного гаранта прав і свобод людини і громадянина впливає зі змісту статей 3, 22, 42, 49, 51, 53 та інших статей Конституції України, і ця функція реалізується за допомогою різних правових засобів через усю систему органів державної влади.

Найвищою гарантією прав і свобод людини і громадянина є конституційний лад України. Заснований на неухильному дотриманні Конституції України та законів України, приписах природного права та загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права.

Згідно з принципом гарантованості прав і свобод людини і громадянина закріплення найважливіших з них у Конституції України здійснюється одночасно з фіксацією відповідних гарантій як безпосередньо в статтях Конституції, так і в чинному законодавстві.

Конституційне право України-провідна (фундаментальна) галузь національного права, являє собою сукупність правових норм, перш за все принципів і норм Конституції, які закріплюють основи політичної та економічної організації суспільства, форму держави, порядок і принципи формування та компетенцію органів державної влади, основи правового статусу людини і громадянина.

Для конституційного права України характерна особлива система галузевих джерел права. Основне джерело конституційного права України – Конституція України 1996 р. – є одночасно головним джерелом всієї системи національного права і виступає пріоритетною цінністю правової системи України загалом.

В. А. Бабичем, В. В. Недбайлом у своїй науковій статті «Роль національного агенства у протидії адміністративним корупційним правопорушенням» апелюється на те що: «З розвитком держави та права, все частіше виникали випадки утворення та поширення корупції як негативного явища, що полягає у зловживанні посадовими особами наданими їм законом прав для особистого збагачення, підкупу. Звичайно, законодавство не стоїть на місці, постійно вдосконалюється, але дане питання і надалі залишається відкритим. На при великий жаль, корупція поширюється не тільки в діяльності вищестоящих органів, їх посадових осіб та вищестоящих органів, а й у освіті, підприємницькій діяльності тощо» [5].

Актуальність полягає в тому, що першочергово всі посадові(службові) особи як виконавчої, законодавчої так і судової гілки влади повинні дотримуватися норми Конституції України, всіх діючих чинних законів України, постанов, інструкцій, наказів КМ України, але на практиці вони не дотримуються норм Конституції України та діючого чинного законодавства України. Це спричиняє корупційні правопорушення та корупційні злочини, які перешкоджають розвитку України, що негативно впливають на діяльність державних та недержавних структур.

Не дотримання норм Конституції України привело до того, що окремі посадові (службові) особи із різної гілки влади, як виконавчої, законодавчої так і судової гілки влади щоденно вчиняють як адміністративні корупційні правопорушення, корупційні тяжкі злочини, податкові злочини та інші, що є найнебезпечнішими факторами, які перешкоджають розвитку національної економіки України.

У науковій літературі досить не повністю висвітлене питання не виконання норм Конституції України як виконавчою , законодавчою так і судовою гілкою влади. Це стало предметом дослідження.

Так як розподіл державної влади-правова теорія та принцип, згідно з якими державна влада повинна бути поділена на три незалежні одна від одної (але при необхідності контролюючі одна одну) гілки: законодавчу, виконавчу та судову. Найбільш поширеним є поділ державної влади на три гілки:

Законодавча влада – це делегована народом своїм представникам у парламенті державна влада, яка має виключне право приймати закони. Вона здійснює і фінансову(право щорічного затвердження бюджету країни), і установчу(участь парламенту у формуванні вищих виконавчих і судових органів), і контрольну функції.

Виконавча влада – це влада, яка володіє правом безпосереднього управління в державі. Носієм цієї влади у масштабі країни є уряд, який забезпечує виконання законів та інших актів законодавчої влади, відповідальний, підзвітний та підконтрольний їй. Виконавча влада покликана відпрацьовувати шляхи та засоби реалізації законів займатися поточним управлінням, здійснювати розпорядчу діяльність.

Судова влада – це незалежна влада, яка охороняє право, виступає арбітром у спорах про право, здійснює правосуддя. Судова влада обмежена нормами та принципами права, здійснюється у формі судової процедури й не може залежати від суб'єктивного впливу інших гілок влади. Юрисдикція судів поширюється на всі правові відносини, що виникають у державі.

Вище викладене, є реаліями сьогодення, є те, що найгострішою проблемою вітчизняного судочинства є саме реальне виконання судових рішень, обов'язковість та

невідворотність яких є однією з головних та важливих складових, на яких ґрунтується як авторитет усієї судової влади України, так і верховенство права. У свою чергу, забезпечити цю невідворотність призначені різні заходи правового впливу, серед яких, окрім процедури виконавчого провадження в порядку та відповідно до норм Закону України «Про виконавче провадження», важливе місце посідає саме кримінальна відповідальність за умисне невиконання судового рішення.

Важливим фактором запобігання проявам корупції є вдосконалення діяльності органів по боротьбі з корупцією.

За результатами 2018 року в Індексі сприйняття корупції від організації Transparency International Україна отримала 32 бали та посіла 120 місце серед 180 країн. МВФ не побачили радикальних змін у рівні корупції в Україні, як і більшість громадян України.

Як заявив постійний представник МВФ в Україні Йоста Люнгман під час конференції в Києві: «Ми поки що не побачили радикальних змін у рівні корупції. Хоча були створені установи, які допоможуть боротися з корупцією».

Збільшити бюджет можна шляхом реальної боротьби з корупцією. Найбільше зло у вітчизняній економіці – це податкові ями. Через них держава втрачає значні суми.

«Податковими ямами» називають підприємства, які використовуються іншими платниками для отримання «податкового зиску» у вигляді ухиленні від сплати податків та незаконного відшкодування ПДВ.

Корупція занадто дорого коштує нашій державі і народу як в матеріальному, так і в духовному вимірах. І справа не тільки у прямих втратах від корупції, які досягають за приблизними підрахунками аналітиків декількох десятків мільярдів доларів за рік. Не менш небезпечно те, що в суспільній свідомості вкорінюється стереотип про корупцію як етично прийнятну форму дій і «відновлення соціальної справедливості», розвивається розуміння суспільної небезпеки цього явища. Тому вивченню причин і наслідків розповсюдження корупції, систем боротьби з нею сьогодні – нагальна проблема суспільних наук, в першу чергу юридичних [6].

Отже, аналіз чинного законодавства про відповідальність за корупційні правопорушення дає підстави стверджувати, що в Україні створена в цілому достатня законодавча база для ефективної боротьби корупцією. Вона передбачає цілий комплекс кримінально-, адміністративно-, цивільно-правових дисциплінарних та інших заходів, який дозволяє притягнути до того чи іншого виду відповідальності практично будь-яку посадову особу органів державної влади, що допустила те чи інше зловживання владою чи посадовим становищем [6].

Необхідно більше уваги приділяти своєчасному реагуванню на повідомлення громадян, засобів масової інформації, результати соціологічних досліджень про корупційні дії та інші протиправні дії посадових осіб, поширеність корупції в окремих відомостях.

Як інституція тіньової економіки саме корупція загрожує не лише демократичному розвитку держави, а й економічній безпеці країни.

На розквіт корупції впливає насамперед стан економічного, політичного та соціального розвитку суспільства. Економіко-соціальний розвиток і стабільність політики, суспільних відносин та законодавства загалом головні чинники, які позитивно впливають на зменшення рівня корупції в суспільстві.

Провівши аналіз по найважливіших напрямках протидії економічній злочинності та корупції, потрібно зазначити, що існуюче правове поле, система органів, що протидіють економічній злочинності та корупції, з їх завданнями та функціями, реальний стан координації та взаємодії правоохоронних відомств, не відповідають вимогам сьогодення і потребують нагального вирішення.

По ухвалах рішення суду як по адміністративних справах, цивільних справах, кримінальних справах так і, під час досудового розслідування по кримінальних провадженнях прослідковується і задокументовано по офіційних документах ряд фактів по-епізодно, як окремими посадовими (службовими) особами із різної гілки влади м. Львова завідомо заносяться, перекручуються, завідомо спотворюються дані по відомостях,

включно перекручують та умисно спотворюють особові дані позивачів, потерпілих, які по змісту не відповідають викладених по позовних заявах із доданими ряд копіями офіційних документів, ряд заяв, клопотань позивачів, клопотань потерпілих, по судових постановках і т. д.

Враховуючи вище викладене на посилаючись на ст. 19 Конституції України, ми по реальних фактах на практиці побачили та зафіксували систематичне не виконання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, Конституцію України та закони України.

Корупція є однією з найбільших перешкод на шляху економічного зростання і розвитку. Економічні наслідки цього явища полягають у щорічних втратах мільярдів, що могли бути спрямовані на розвиток освіти, медицини та загалом соціального забезпечення населення. Вона руйнує ринки та перешкоджає якісним соціально-економічним змінам. Отже, в макроекономічному плані корупція призводить до економічного дисбалансу в економіках різних країн.

Корупція не лише становить загрозу розвитку держави, стабільності й безпеці суспільства та економічному добробуту населення, а й сприяє підриву її демократичних інститутів та цінностей в суспільстві [4, с. 11].

Для того, щоб подолати в Україні корупцію, необхідно підняти соціальний рівень населення. Так як Україна відноситься до країн з низьким рівнем життя, тому і характерний високий рівень корупції, який негативно впливає на добробут населення.

Україна є однією з найкорумпованіших держав Європи. Через готовність сприйняття українським суспільством корумпованого типу поведінки і відсутність реальної протидії корупція стає нормою поведінки на державному, регіональних і місцевих рівнях [4, с. 18].

Список літератури

1. Конституція України: чинне законодавство станом на 01 листопада 2018 р.: Офіц. текст. К.: Алерта, 2018. 80 с.
2. Конституційне_право_України. URL: https://uk/Wikipedia.org/wiki/Конституційне_право_України.
3. Селюченко Н. Є., Заяць Р. Я., Живко М. О. Суть корупції та шляхи її подолання. *Науковий вісник*. 2010. № 1. С. 64 – 72.
4. Вплив корупції на економічне зростання. *Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України (ОФЕФ)*. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/FEAO_Corruption_Economy_A5_short_final.pdf.
5. Бабич В. А., Недбайлом В. В. Роль національного агентства у протидії адміністративним корупційним правопорушенням. *Молодий вчений*. квітень 2017. № 4 (44). С. 275 – 277.
6. Нагорняк А. В. Шляхи подолання корупції. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/10547/16_Нагорняк_260-261.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

УДК 332.72

Гончаров В. В.

старший викладач кафедри геодезії та землеустрою,
Сумський національний аграрний університет,

Віленський А. І.

магістр,

Сумський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Розвиток ринку землі в Україні необхідний для забезпечення реалізації конституційних прав власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави. Створення в Україні правових засадах для повноцінного функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення є важливим фактором збільшення надходжень до державного та місцевого бюджетів, а також раціонального використання та охорони земельних ресурсів.

Стратегічними напрямками розвитку земельних відносин є запровадження повноцінного ринку сільськогосподарських земель, іпотечне довгострокове кредитування сільськогосподарських товаровиробників, економічне стимулювання раціонального використання та охорону земель, включення вартості земель в економічний оборот, поєднання високої економічної ефективності та екологічної безпеки використання земель.

Тривалий час точаться дискусії навколо земельної реформи. Насамперед ідеться про зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення та формування цивілізованого земельного ринку. Незважаючи на дію мораторію на відчуження товарних сільськогосподарських земель та земельних часток (паїв), у період після введення у дію 1 січня 2004 р. нового Цивільного кодексу України[1] в юридичній практиці набули поширення схеми, за якими постійно здійснювалися операції з відчуження земельних ділянок. Вони полягають головним чином у тому, щоб зв'язати громадян (селян) зобов'язаннями здійснити відчуження земель, на які поширюється дія мораторію, певним особам відразу після припинення його дії. Таким чином, незважаючи на існування мораторію, на тіньовому ринку сільськогосподарські землі все рівно продавалися та продовжують продаватися.

Відсутність в Україні цивілізованого ринку землі негативно впливає на орендні відносини в сільському господарстві, породжуючи коло економічних проблем. Невисокий рівень орендної плати обумовлює заниження цін на земельні ділянки. Як наслідок, окремі земельні масиви не знаходять орендарів і не використовуються.

Враховуючи реальний стан земельних відносин та сільського господарства, в якому Україна наразі опинилася і для успішного функціонування ринку землі необхідне чітке законодавче визначення права власності на земельні ділянки, умов їх оренди та регулювання земельних угод. Вважаємо доцільним скасування мораторію на відчуження земель сільськогосподарського призначення з одночасним закріпленням у чинному законодавстві наступних положень:

1) передбачити дозвільний порядок відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

2) передбачити обмеження на зміну цільового призначення земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

3) встановити переважне право купівлі земельних ділянок державою або територіальною громадою;

4) суттєво посилити адміністративну, майнову та кримінальну відповідальність суб'єктів землекористування та працівників органів влади за порушення порядку відчуження та правового режиму земельних ділянок, тощо.

Прийнявши відповідні положення необхідно створити відповідні інструменти для того, щоб ринок землі запрацював в інтересах держави і населення України, а саме:

- прийняти закони України щодо створення та функціонування ринку земель;
- створення фонду земель державної власності та управління ними;
- створити єдину систему реєстрації нерухомості, в тому числі земельних ділянок;
- сприяти розвитку інфраструктури ринку земель (земельні біржі, аукціони, конкурси тощо), де всі землевласники і потенційні покупці мали рівні права;
- посилити захист прав власників земельних ділянок і контролю за ціновою політикою на земельному ринку;
- зберегти заборону на придбання земель сільськогосподарського призначення іноземними фізичними і юридичними особами.

Формування повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення та його ефективного державного регулювання в Україні дозволить забезпечити реалізацію цілої низки важливих на сьогодні проблем, зокрема:

- повноцінна реалізація права приватної власності та інших прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення усіма суб'єктами земельних відносин;

- створення сприятливого ринкового середовища, що забезпечує постійний перехід прав на нерухоме майно до найбільш ефективних власників;
- кардинальне підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства;
- раціональний перерозподіл та оптимізація використання земель сільськогосподарського призначення;
- встановлення об'єктивної ринкової власності земельних ділянок сільськогосподарського призначення у процесі їх економічного обороту;
- стимулювання розвитку інститутів громадянського суспільства у питаннях захисту прав власників земельних ділянок.

Таким чином, на сьогоднішній день питання мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення залишається вкрай актуальним. Так мораторій на продаж сільськогосподарських земель суперечить статтям 14, 22 та 41 Конституції України [2], порушує сутність права власності на землю, позбавляючи власника не лише правомочності розпоряджатися своїм майном, а взагалі одержати нормальний економічний ефект від своєї земельної ділянки чи земельної частки (паю).

Питання щодо ринку земель сільськогосподарського призначення дуже політизоване і для його вирішення необхідна велика політична воля. На цей час Законом України від 20 грудня 2018 року № 2666-VIII «Про внесення змін до розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України щодо продовження заборони відчуження сільськогосподарських земель»[3] термін заборони на продаж встановлено до 1 січня 2020 року. Вказаним законом Кабінету Міністрів України запропоновано до 1 березня 2019 року розробити і внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України про обіг земель сільськогосподарського призначення.

Список літератури

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV / Офіційний вісник України. 2003. № 11. 28 березня. С. 7.
2. Конституція України : Прийнята 28.06.1996 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. № 30, ст. 141.
3. Про внесення змін до розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України щодо продовження заборони відчуження сільськогосподарських земель: Закон України від 20.12.2018 р. № 2666-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2666-viii> 2.

УДК 331.5-055(477)

Маніло А. О.
студентка,

Таврійський державний агротехнологічний університет

ЗАЙНЯТІСТЬ ЗА ПРОФЕСІЙНОЮ ОЗНАКОЮ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ В УКРАЇНІ

Гендерний аспект, що має свої прояви у вигляді гендерної нерівності і дискримінації, призводить до диференціації умов самореалізації чоловіків і жінок на ринку праці України. Для підвищення ефективності макроекономічної політики зайнятості необхідно врахувати ці аспекти з метою мінімізації соціальних ризиків та подолання гендерних стереотипів.

Проблемі гендерної нерівності присвячено багато праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема К. Хорні, Ф. Л. Джеймса, К. Уеста, М. Семікіної, В. Рубана, К. Шевченко. Однак, питання не втрачає своєї актуальності, оскільки проявляється у багатьох сферах суспільного буття: економіці, освіті, культурі, науці тощо. Наявність дискримінації жінок за віком та зовнішнім виглядом на думку Покришук В. мінімізує їхні шанси на отримання потенційної високооплачуваної роботи [1; с. 5], а також веде до зростання рівня прихованого безробіття серед жінок, на чому наголошує М. Скорик [2; с. 13]. Метою даного дослідження є виявлення гендерних особливостей зайнятості за професійною ознакою в сучасній Україні.

Аналізуючи дані, надані Державною службою статистики України за 2017 рік, можна бачити (рис. 1), що найменша частка зайнятості жінок виявляється в таких сферах діяльності, які пов'язані зі складними умовами праці: видобуток корисних копалин, металургія та обслуговування техніки. Проблема ж гендерної нерівності, на наш погляд, проявляється для жінок відносно наступних професійних груп: професіонали в галузі фізичних, математичних та технічних наук – 23,8 %; законодавці, вищі державні службовці – 26,4 %, технічні фахівці в галузі прикладних наук. Перші ж місця в даному рейтингу належать таким позиціям: фахівці в галузі біології, агрономії та медицини – 91,5 %; фахівці в галузі освіти – 89,8 %; службовці, що обслуговують клієнтів – 86,5 %; службовці, пов'язані з інформацією 84,4 %.

Рис. 1 Частка жінок у зайнятості населенні України за професійними групами у 2017 році
Джерело: Побудовано автором на основі власних розрахунків за даними [3; с.88]

На наш погляд, обидва випадки значного відхилення від медіанної частки зайнятості для зазначених вище професійних груп свідчать про наявність гендерної проблеми. Причому її пояснення слід давати щонайменше з трьох позицій. По-перше, підґрунтям такої нерівності є усталені стереотипи. Так, посади педагога чи викладача в освітніх закладах, а також робота у сфері послуг вважаються такими, що більше підходять жінкам, тоді як професії у сфері технічних та прикладних наук вважались пріоритетом сильної статі. По-друге, ми вважаємо за доцільне виокремити проблему недостатньої мотивації українських жінок до кар'єрного зростання. Мова не йде про небажання досягати успіху. Йдеться про потребу «виживати» у складних економічних умовах, коли пріоритетом для жінок стають заробітчанство за кордоном, найпростіші професії у торгівлі та сфері послуг,

служба у війську тощо. По-третє, застаріла практика протидії жіночої активності в апараті управління, що збереглася від часів командно-адміністративної системи. Частка жінок на рівні 26% серед законодавців та вищих державних службовців свідчить на підтвердження цього. Отже, гендерна проблема у сфері зайнятості за професійною ознакою має не тільки соціально-економічну, а й бюрократичну основу.

З метою подолання гендерної нерівності за професійною ознакою в Україні необхідно: 1) збалансувати участь жінок та чоловіків в апараті управління шляхом реалізації виборів на паритетних засадах; 2) запроваджувати програми по створенню вигідних умов праці в галузі прикладних наук та техніки для жінок (за рахунок гнучкого графіка, нестандартних форм зайнятості); 3) більше уваги надавати популяризації активності чоловіків у сфері освіти, біології та медицини; 4) на галузевому рівні підтримувати будь-які громадські проекти, здатні зменшити гендерну асиметрію.

Список літератури

1. Покришук В., Коваль С. Проблеми гендерної зайнятості населення на ринку праці України. *Україна: Аспекти праці*. 2011. № 2. С. 3 – 10.
2. Скорик М. М. Гендерна дискримінація у доступі до праці й послуг: оцінка стану впровадження Україною анти дискримінаційних Директив Ради ЄС. Аналітичне дослідження. Київ, 2017. 78 с.
3. Економічна активність населення України 2017: Стат. збірник. *Державна служба статистики України*. 2018. 203 с.

УДК 338.001.36

Мардус Н. Ю.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ ТОВАРІВ З МЕТОЮ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОГРЕСИВНОСТІ ЗМІН В СТРУКТУРІ ТОВАРООБОРОТУ

Питання дослідження внутрішнього ринку товарів завжди актуальні і досліджувались провідними економістами. Визнано, що дослідження внутрішнього ринку товарів полягає у дослідженні його структури і структурних змін. Тому, аналіз і оцінка структури і структурних змін товарообороту товарів дасть змогу дослідити структуру та структурні зрушення на внутрішньому ринку товарів.

Для досягнення мети було досліджено обсяг товарообороту товарів, структуру товарообороту за товарними групами з метою визначення прогресивності змін в структурі товарообороту за товарними групами та за суб'єктами (виробниками товарів).

За результатом проведеного аналітичного дослідження структури і структурних змін обсягів товарообороту було створено інформаційно-аналітичну базу щодо дослідження розвитку внутрішнього ринку товарів. Встановлено, що відчувається домінування негативних тенденцій щодо зміни структури оптового товарообороту непродовольчих товарів за суб'єктами (виробниками продукції, представленої на внутрішньому ринку) і зміни в структурі оптового товарообороту за суб'єктами (виробниками товарів) неможна вважати прогресивними.

В ході дослідження структури внутрішнього ринку товарів було встановлено, як змінилась структура оптового та роздрібного товарообороту за окремими товарними групами та суб'єктами, що функціонують на ринку [1 – 3].

Результати дослідження показали, що обсяг оптового товарообороту продовольчих товарів за 2008-2012 роки збільшився з 155,1 млрд грн. до 215,2 млрд грн. (на 38,75 %). Наступні два роки спостерігалось зниження оптового товарообороту продовольчих товарів до 194,7 млрд грн. (на 9,53 % порівняно з 2012 роком).

В цілому за 2008 – 2017 роки обсяг оптового товарообороту непродовольчими товарами зріс на 751,2 млрд грн. або на 89,05 %. Водночас, слід відзначити, що обсяг оптового товарообороту як продовольчих, так і непродовольчих товарів збільшувався значною мірою за рахунок впливу інфляційного чинника.

В структурі оптового товарообороту переважають непродовольчі товари, проте, в цілому за 2008 – 2017 роки не дивлячись на коливання частка непродовольчих товарів так і не перевищила рівня, що спостерігався на початку досліджуваного періоду. Це свідчить про те, що зміни структури оптового товарообороту за товарними групами неможна назвати прогресивними.

В порівнянні з попередніми роками дослідження зміни в структурі оптового товарообороту за товарними групами були прогресивними у 2010 та 2011 роках, у 2013 році, а також у 2015 та 2016 роках. В порівнянні з базовим 2008 роком зміни в структурі оптового товарообороту за товарними групами нажаль неможна вважати позитивними.

Питома вага продажу товарів вітчизняного виробництва в структурі оптового товарообороту продовольчих товарів була досить значною та не вирізнялась суттєвими коливаннями. В цілому, за 2008 – 2017 роки питома вага обсягів продажу вітчизняного виробництва в оптовому товарообороті продовольчих товарів зросла на 2 %, що позитивно характеризує зміни в структурі оптового товарообороту продовольчих товарів за суб'єктами (виробниками продукції, представленої на внутрішньому ринку).

Позитивні структурні зрушення, які спостерігались в оптовій торгівлі продовольчими товарами, були нестабільними та настільки несуттєвими, що не спроможні були компенсувати негативні структурні зрушення, що домінували в оптовій торгівлі непродовольчими товарами. Як наслідок, частка продажу товарів вітчизняного виробництва в оптовому товарообороті за досліджуваний період знизилась з 65,6 % у 2008 році до 43,7 % у 2017 році, що негативно характеризує зміни структури оптового товарообороту за суб'єктами (виробниками продукції, представленої на внутрішньому ринку).

За результатом проведеного аналітичного дослідження структури і структурних змін обсягів товарообороту було створено інформаційно-аналітичну базу щодо визначення стратегічних орієнтирів розвитку внутрішнього ринку товарів.

Список літератури

1. Верхоглядова Н. І., Мардус Н. Ю. Дослідження структурних змін оптового товарообороту на внутрішньому ринку товарів. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. № 3 (65). С. 29 – 35.
2. Мардус Н. Ю. Дослідження прогресивності змін в структурі роздрібного товарообороту на внутрішньому ринку товарів. *Вчені записки Таверійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. 2018. Том 29 (68). № 3. С. 16 – 21.
3. Мардус Н. Ю. Визначення місткості внутрішнього ринку товарів. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор» Бізнес-навігатор*. 2018. Випуск 3-1 (46). С. 74 – 79.

УДК 336.717.1.02

Сулима М. О.

к. е. н., доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Інституту банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ «Університет банківської справи»,

Курченко Т. Г.

магістр з обліку і аудиту,
ДВНЗ «Університет банківської справи»

ПРАВОВЕ ПІДГРУНТЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

Платіжна картка – електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для

ініціювання переказу коштів з рахунка платника або з відповідного рахунка банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором [1].

Електронний платіжний засіб – платіжний інструмент, який надає його держателю можливість за допомогою платіжного пристрою отримати інформацію про належні держателю кошти та ініціювати їх переказ. Держатель електронного платіжного засобу – фізична особа, яка на законних підставах використовує електронний платіжний засіб для ініціювання переказу коштів з відповідного рахунку в банку або здійснює інші операції із застосуванням зазначеного електронного платіжного засобу.

Платіжний інструмент – засіб певної форми на паперовому, електронному чи іншому носії інформації, який використовується для ініціювання переказів. До платіжних інструментів належать документи на переказ та електронні платіжні засоби.

Емісія електронних платіжних засобів – проведення операцій з випуску електронних платіжних засобів певної платіжної системи.

Банківський автомат самообслуговування (банківський автомат) – програмно-технічний комплекс, що надає можливість держателю електронного платіжного засобу здійснити самообслуговування за операціями одержання коштів у готівковій формі, внесення їх для зарахування на відповідні рахунки, одержання інформації щодо стану рахунків, а також виконати інші операції згідно з функціональними можливостями цього комплексу.

Тут буде доречно надати визначення еквайрингу. Це поняття широко використовується у згадуванні функціонування карткових платіжних систем. Еквайринг – послуга технологічного, інформаційного обслуговування розрахунків за операціями, що здійснюються з використанням електронних платіжних засобів у платіжній системі.

Платіжна система – платіжна організація, учасники платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу коштів. Проведення переказу коштів є обов'язковою функцією, що має виконувати платіжна система. Суб'єктами правових відносин, що виникають при здійсненні переказу коштів, є учасники, користувачі (платники, отримувачі) платіжних систем. Функціонування платіжних систем в Україні, відносини у сфері переказу коштів регулюються Конституцією України, законами України «Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність», «Про поштовий зв'язок», «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», іншими актами законодавства України та нормативно-правовими актами Національного банку України. Платіжні картки для масових розрахунків, які найпоширеніші на наших теренах – «Visa» або «MasterCard», є продуктом міжнародних організацій. Міжнародна платіжна система – платіжна система, в якій платіжна організація може бути як резидентом, так і нерезидентом і яка здійснює свою діяльність на території двох і більше країн та забезпечує проведення переказу коштів у межах цієї платіжної системи, у тому числі з однієї країни в іншу.

На відміну від міжнародної, внутрішньодержавна платіжна система – платіжна система, в якій платіжна організація є резидентом та яка здійснює свою діяльність і забезпечує проведення переказу коштів виключно в межах України.

Платіжна організація – юридична особа, що визначає правила роботи платіжної системи, а також виконує інші функції щодо забезпечення діяльності платіжної системи та несе відповідальність згідно з законодавством та договором.

Можна зробити висновок, що ключовим регулятором функціонування платіжних карток в Україні виступає Національний банк України. Загальні засади роботи платіжних систем в Україні регулюються нормативно-правовими документами на державному рівні. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», що діє з 2001 року, надає вичерпні пояснення, щодо платіжних систем, платіжних інструментів, власне платіжних карток, як засобу для здійснення платежу, отримання готівки, суб'єктів переказу коштів.

Список літератури

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001р. №2346-III із змінами. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Поняття «інвестиційна активність» є комплексною характеристикою інвестицій, як процесу, що відбувається в динаміці й тісно пов'язаний з поняттям «інвестиційна діяльність». Під нею розуміють вкладання інвестицій або сукупність практичних дій по їх реалізації, або продаж довгострокових активів та інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів [1].

В практичному значенні інвестиційна активність являє собою здатність підприємства до реінвестування прибутку в розмірі, необхідному для здійснення розширеного відтворення з урахуванням наявності для цього власних коштів а також довгострокових позикових активів з метою підвищення своєї організаційної стійкості. При цьому така активність багато в чому залежить від моделі поведінки інвестора, яку він визначає для себе як пріоритетну. Інвестор обирає власну стратегію, яка й визначає ступінь його активності на ринку. Зазвичай, виділяють два типи ринкових стратегій щодо інвестиційної поведінки суб'єктів:

1) активні інвестиції – це модель поведінки інвестора, яка припускає участь його капіталу в безпосередньому створенні доданої вартості на ринку, наприклад, запровадження в дію нових підприємств, будівництво інфраструктури, розширення ринків збуту або створення нових технологій;

2) пасивні інвестиції – це стратегія інвестора, спрямована, насамперед на участь його капіталу у вже існуючих проектах, або на ринках де немає безпосередньої участі капіталу в створенні доданої вартості.

У випадку пасивної моделі інвестований капітал у вигляді деяких проектів або портфеля підтримує і підвищує існуючу ліквідність підприємства й, можливо, дає можливість підприємству використовувати доступні ліквідні ресурси (фінансові, організаційні та ін.) для реалізації своїх завдань.

Оцінка інвестиційної активності може бути здійснена на основі розрахунку ряду показників, перелік яких наведений в табл. 1 [2].

Таблиця 1

Система показників оцінки інвестиційної активності підприємства

Група показників	Показники	
	Загальні	Специфічні
1	2	3
Вільні власні кошти	1. Показники складу, структури, динаміки оборотних коштів, джерел фінансування, зобов'язань. 2. Показники ефективності використання оборотних коштів. 3. Показники динаміки та ефективності використання власних оборотних коштів.	1. Рентабельність оборотного капіталу. 2. Питома вага позикових коштів в джерелах фінансування. 3. Рентабельність власних оборотних коштів.
Потенціал розвитку та перспективної економічної стійкості	1. Показники складу, структури, динаміки за елементами потенціалу	1. Коефіцієнти оновлення, введення, фондівдачі. 2. Показники структури запасів, оборотних коштів. 3. Коефіцієнт реальної вартості майна. 4. Коефіцієнт постійного активу. 5. Система нерівностей, яка узагальнює показник економічної стійкості.

Продовж. табл. 1

1	2	3
Окремі інвестиційні операції	1. Показники ефективності руху грошових коштів: коефіцієнти ефективності руху грошових коштів і реінвестування 2. Частка додатного (від'ємного) грошового потоку від інвестиційної діяльності в загальному потоці коштів.	1. Показник оцінки окремих видів інвестиційних операцій

Поряд з наведеними в таблиці показниками для оцінки інвестиційної активності також можуть бути використані спеціальні оціночні інтегральні індекси, які вимірюють рівень даної активності.

Якщо розглядати капітальні інвестиції вітчизняних підприємств за видами активів з ціллю аналізу їх інвестиційної активності, то за січень–вересень 2018 р. вони склали 10486289 тис. грн., з них 98,7 % припадало на інвестиції у матеріальні активи та 1,3 % – на нематеріальні. У порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, то це були 11080258 тис. грн., з частками 98,9 % і 1,1 % стосовно матеріальних та нематеріальних активів. Як видно, загальна сума інвестицій скоротилась на 593969 тис. грн., при цьому збільшилась частка коштів, які підприємства вкладають у програмне забезпечення та бази даних, права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо [3].

Справжні інвестори при розробці й прийнятті рішень про вкладення капіталу керується не тільки тими цілями, які вони ставить перед собою, але й тими умовами прямо або побічно здатними вплинути на хід реалізації обраної інвестиційної стратегії. У багатьох практичних випадках – це внутрішні моменти діяльності підприємств та їх фінансові можливості. Додатковий вплив на динаміку капіталовкладень також чинять якісні фактори, що досить важко піддаються математичній обробці: стан інвестиційного клімату, місткість ринку, економічний цикл галузі, інфляційні процеси.

В більшості випадків, передумовою пошкваллення інвестиційної активності підприємств є поліпшення їх фінансового стану, яке тісно пов'язане з попитом на продукцію (послуги) та можливостями і об'ємами її реалізації на зовнішніх і внутрішніх ринках. Тож, падіння попиту на продукцію або послуги підприємств значно звужує можливості отримання прибутку від операційної діяльності на направлення його на інвестиційні цілі. не менш важливим джерелом забезпечення інвестиційної активності підприємств виступають прямі іноземні інвестиції, однак їх обсяги протягом останніх років знижувались і торкалися далеко не всіх галузей та ланок господарства.

У промислових підприємств, наявне зниження масштабів виробництва тягне за собою зниження інвестиційної активності, що в свою чергу відображується на зміні структури інвестицій в основний капітал а також зниження об'ємів коштів спрямованих на інновації. Але при цьому, щоб підтримувати свою ринкову позицію та конкурентоспроможність підприємствам насамперед треба спрямовувати кошти в модернізацію виробництва, впровадження нових технологій, реалізацію програм збереження енергії та підвищення екологізації виробництв.

Щоб зберегти свій виробничий потенціал та розширювати ринкову позицію, підприємствам слід звернутись до можливостей підтримки своєї інвестиційної активності за рахунок не тільки власних, а й позикових і залучених коштів з використанням комерційного кредиту й випуску цінних паперів. Також, слід коригувати свої інвестиційні цілі й стратегію у бік отримання найбільшої результативності в середньо- та довгостроковому періоді, а не очікувати зверх швидкої винагороди.

Список літератури

1. Завадський І. С., Осовська Т. В., Юшкевич О.О. Економічний словник. Київ: Кондор, 2006. 356 с.
2. Школьник І.О., Боярко І.М., Дейнека О.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / за ред. І. О. Школьник. К.: Центр учбової літератури, 2016. 368 с.
3. Капітальні інвестиції за видами активів / Державна статистична звітність. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/arhiv2018/5335-2013-02-26-09-25-16.html> (дата звернення: 12.02.2019).

УДК 338.432

Завертаний Д. В.

аспірант кафедри менеджменту та інновацій,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОАКТИВНОЇ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ РОЗРОБКИ СИСТЕМИ ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ

Реалізація проактивної конкурентної стратегії починається із експлуатаційних процесів, тобто із процесів спрямованих на підвищення злагодженості елементів внутрішнього середовища підприємства хлібопекарської галузі (у т.ч. здійснення постановки цілей та звань для підприємства, а також удосконалення його організаційного дизайну).

Використання інтегрованої системи збалансованих показників спрямоване на реалізацію проактивної конкурентної стратегії. Зазначена система ґрунтується на експертному аналізі експлуатаційних циклів та циклів розвідки [1, с. 74].

На основі розробленої моделі проактивної конкурентної стратегії та схеми стратегічного процесу виявлено, що проактивна конкурентна стратегія спирається на комплексну систему блоків зазначених у алгоритмі розробки стратегії, кожен з яких може оцінюватися двома базовими способами: за допомогою розрахункових механізмів – статистичних, фінансових, математичних та ін. (в разі, якщо ми маємо справу з кількісними параметрами певного фактору кожної з груп), і за допомогою органолептичних методів (в разі, якщо ми маємо справу з якісними параметрами даних факторів).

Експертна оцінка зазначених циклів виконана шляхом анкетного опитування провідних фахівців хлібопекарської галузі з ранжируванням характеристики кожного процесу і виявленням їх вагомості. Ранжування експерти проводять самостійно, спираючись на свій досвід і можливі зміни обстановки в майбутньому.

Для розробки збалансованої системи показників реалізації проактивної конкурентної стратегії підприємств хлібопекарської галузі, потрібно визначити їх стратегічні цілі [2, с. 167].

На рис. 1 зображено ключові передумови кожної із груп факторів значущості СЗП, реалізація яких дозволить підприємству хлібопекарської галузі імплементувати проактивну конкурентну стратегію.

Рис. 1. Ключові фактори реалізації проактивної конкурентної стратегії підприємств хлібопекарської галузі України

Джерело: розроблено автором

Досягнення стратегічних цілей дозволить підвищити якість оцінки якості внутрішніх бізнес-процесів та їх організації (в рамках експлуатаційного циклу), а також поліпшити оцінку циклів розвідки в контексті збуту продукції підприємств на цільових ринках [3, с. 111].

Таким чином, за допомогою системи збалансованих показників, можна визначити ключові показники, зростання яких є свідченням ефективної реалізації проактивної конкурентної стратегії підприємств хлібопекарської галузі. Важливим елементом є досягнення стратегічних цілей усіх груп: «Фінанси», «Клієнти», «Внутрішні бізнес-процеси» і «Навчання та розвиток».

Список літератури

1. Малярець Л. М., Штереверя А. В. Збалансована система показників в оцінці діяльності підприємства. Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. 188 с.
2. Нивен Пол Р. Діагностика збалансованої системи показників: Підтримуючи максимальну ефективність / Нивен Пол Р.; пер. з англ.; за наук. ред. М. Горського. Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2006. 256 с.
3. Хорват П. Сбалансированная система показателей как средство управления предприятием. *Проблемы теории и практики управления*. 2000. № 4. С. 108 – 113.

УДК 338.2

Засульська А. С.

студентка 2 курсу магістратури,
спеціальності Економіка підприємства
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

За сучасних умов процес управління конкурентоспроможністю продукції спрямований на отримання більш високих доходів, сприяє розвитку підприємницької діяльності, інтенсивному росту економіки, забезпечує прискорене впровадження науково-технічних розробок у виробництво і найбільш повне задоволення потреб споживача.

Під управлінням конкурентоспроможністю продукції розуміється сукупність заходів, що здійснюються в процесі розробки, проектування, виробництва, просування, реалізації та післяпродажного обслуговування продукції з метою створення її привабливості для кінцевого споживача та передбачає збалансований вплив на економічні показники діяльності підприємства виходячи з критерію прибуток [3, с. 29].

Оскільки управління конкурентоспроможністю продукції є багатограним явищем, то у науковій літературі існує велика кількість підходів до даного явища, однак, на нашу думку, основними, найбільш поширеними підходами до сутності управління конкурентоспроможністю продукції є: комплексний, функціональний, маркетинговий та предметний.

Коротка характеристика кожного підходу до управління конкурентоспроможністю продукції відображена на рис. 1.

Як бачимо на рис. 1 кожен з підходів має як свої переваги, так і недоліки. Так, предметний підхід є неефективним для застосування у галузях високотехнологічного характеру оскільки його сутність спрямована виключно на удосконалення продукції, тобто використання даного підходу не дає можливості підприємству здійснювати випереджаючий розвиток. На противагу цьому підходу управління конкурентоспроможністю продукції за функціональним підходом якраз спрямоване на створення та удосконалення продукції відповідно до виникаючих потреб та бажань споживачів. Саме завдяки використанню функціонального підходу виникають нові продукти і характеристики товарів.

Рис. 1. Основні підходи до управління конкурентоспроможністю продукції
Джерело: складено автором на основі джерел [1; 2]

Сильною стороною комплексного підходу є одночасне врахування різних аспектів формування конкурентоспроможності продукції та можливість, залежно від актуальних потреб ринку, враховувати оптимальну кількість факторів, що є важливими для споживача на даний момент. Для прикладу, на сьогодні це стосується врахування екологічної складової у структурі конкурентоспроможності продукції, оскільки питання збереження навколишнього середовища з кожним роком набирає все більшої актуальності та масштабів.

Перевагою маркетингового підходу є його орієнтованість на споживача, зокрема даний підхід є найбільш розповсюдженим на підприємствах, які вже досягли певного рівня попиту на свій товар і подальші дії планують спрямовувати на розширення ринку та охоплення більшої кількості покупців. Здійснення таких заходів можливе лише за активного

використання маркетингових інструментів, зокрема комплексної програма рекламних заходів, розширення мережі дистрибуції тощо.

Крім того, для забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємству необхідно довести зміст цілей управління конкурентоспроможністю до кожного рівня системи управління та виконавця на підприємстві. Відповідно до цього, управління конкурентоспроможністю продукції підприємства має здійснюватися комплексно за чотирма напрямками: управління якістю, управління собівартістю, управління попитом, управління асортиментом.

Управління якістю передбачає поелементне управління якістю сировини і матеріалів, технологій, транспортування, упаковки, зберігання.

Управління асортиментом включає аналіз структури асортименту і частоти його оновлення, визначення частки експортної продукції в загальному обсязі, показник інноваційних очікувань споживачів, брендінг.

Управління собівартістю полягає в контролюванні цін на сировину, собівартість виробництва, ціни транспортування, вартості зберігання, вартості пакування і визначення сучасних методів обліку собівартості.

Управління попитом забезпечує визначення оптимальної стратегії просування продукції, що включає пріоритети сервісного обслуговування, можливі формати каналів збуту тощо.

Отже, конкурентоспроможність продукції залежить від усіх елементів процесу виробництва, від якості роботи на всіх стадіях відтворення, від ефективного використання всіх видів ресурсів та інших факторів. Тому досягнення високого рівня конкурентоспроможності продукції вимагає побудови ефективної системи управління конкурентоспроможністю на підприємстві, що має ґрунтуватися на засадах сучасних підходів до сутності даного поняття.

Список літератури

1. Бурачек І. В., Біленчук О. О. Конкурентоспроможність продукції підприємств: сутність, методи оцінки та зарубіжний досвід управління. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 14. С. 288 – 293.
2. Обідник Д. Ю. Аналіз підходів до оцінки конкурентоспроможності продукції. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. № 52 (1025). С. 120 – 124.
3. Сабецька Г. Р. Рыночная модель конкурентоспособности продукции. *Маркетинг*. 2006. № 1 (86). С. 29 – 33.
4. Степанкова А. А., Кавтиш О. П. Система управління конкурентоспроможністю продукції підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених*. 2012. Вип. 6. URL: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/12341>.

УДК 657.471

Лук'яненко К. О.
аспірантка кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Національний транспортний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальним питанням для підприємства завжди залишається ефективна система управління витратами підприємства. Ефективне управління витратами безпосередньо залежить від процесу формування процесу системи управління витратами. Багато досліджень надають теоретичні та методичні підходи до управління, обліку, калькулювання, аналізу, планування та контролю за витратами.

Основні принципи управління витратами, що обумовлені практикою зводяться до наступного:

- системний підхід до управління витратами;
- єдність методів, практикованих на різних рівнях управління витратами;
- управління витратами на всіх стадіях життєвого циклу виробу – від створення до утилізації;
- органічне поєднання зниження витрат з високою якістю продукції (робіт, послуг);

- недопущення зайвих витрат;
- широке впровадження ефективних методів зниження витрат;
- удосконалювання інформаційного забезпечення про рівень витрат;
- підвищення зацікавленості виробничих підрозділів підприємства у зниженні витрат.

У роботі Череп А. В. [1] до функцій процесу управління витратами відносять планування, організацію, мотивацію, координацію, контроль. Особливістю підходу є відокремлення таких специфічних функцій контролю, як облік, калькуляція та аналіз, які відіграють важливу роль у практиці управління витратами. Названі функції взаємопов'язані між собою, тому для управління витратами загальне правило полягає в тому, що для забезпечення успішної діяльності підприємства постійно повинні здійснюватися всі основні та специфічні функції, тобто чітко вираженої їх послідовності не визначено, адже на всіх стадіях управління витратами певну роль відіграє кожна з них.

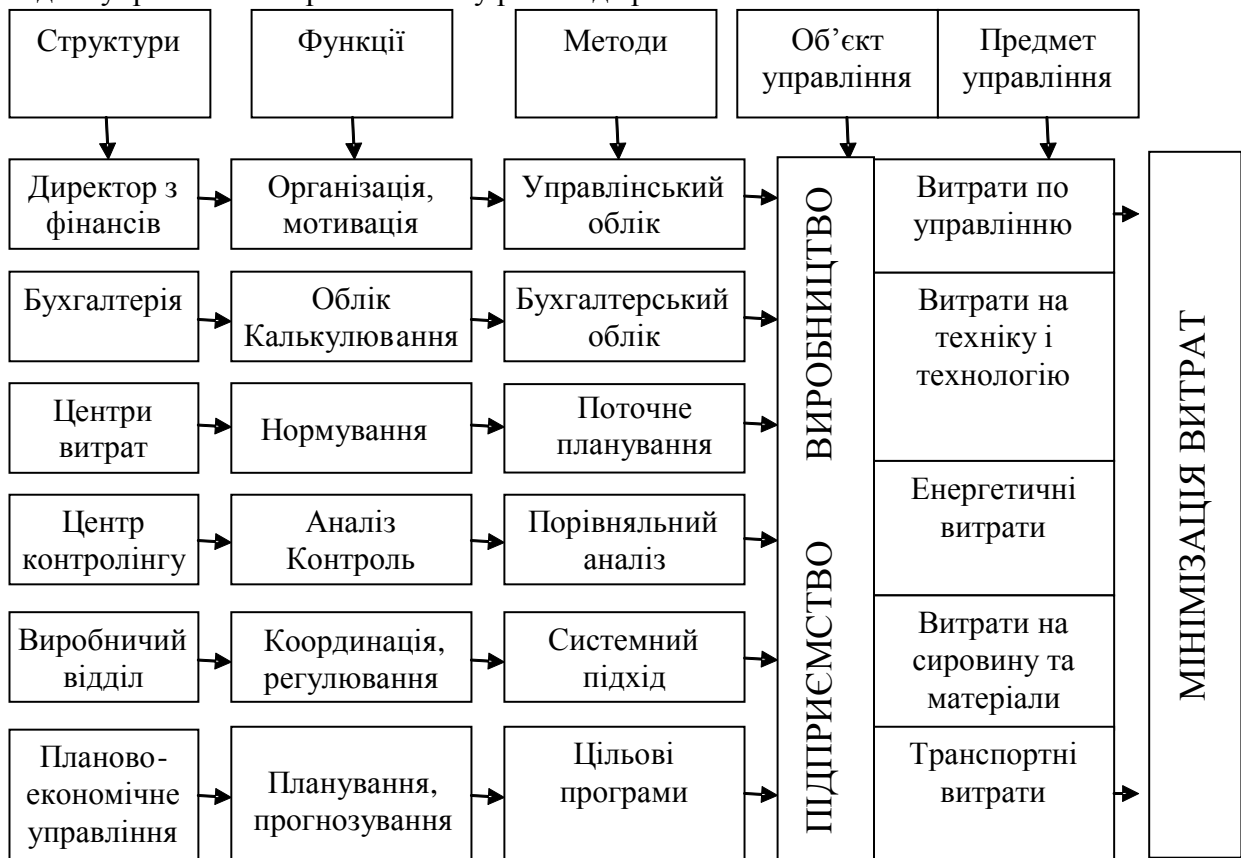

Рис. 1. Основні елементи організаційно-інформаційної моделі комплексної системи управління витратами

Джерело: [1]

На думку Турило А. М., процес управління витратами є алгоритмом таких дій, що відображають його функціональне наповнення: організація обліку витрат, аналіз їх структури, ухвалення управлінських рішень, зменшення [2]. Особливістю цього підходу є тісний взаємозв'язок функціонального та організаційного аспектів управління витратами, а також виділення такої специфічної функції, як ухвалення рішень у сфері витрат, що полягає в обґрунтуванні доцільності виробництва окремих видів продукції, виборі техніки та технології, формуванні товарного асортименту підприємства.

В.М. Панасюк у своїх роботах розглядав, що важливими умовами формування системи управління витратами виробництва мають бути:

- оперативне забезпечення інформацією адміністрацією підприємств, яка необхідна для прийняття нами управлінських рішень з питань регулювання витрат виробництва з врахуванням економічних наслідків прийнятих рішень і їх впливу на ефективність роботи підприємства;

– спостереження і контроль за фактичним рівнем витрат у відповідності з визначеними у плановій або нормативній документації величинами;
 – виявлення відхилень фактичних витрат від встановлених нормативів і оцінка їх впливу на показники ефективності виробництва;
 – систематизація інформації управлінського обліку виробничої діяльності підприємства;
 – вироблення заходів по зниженню витрат виробництва по забезпеченню заданих параметрів ефективності: рентабельність виробництва, якості продукції, прибутковості, роботи підприємства, забезпечення стабільності його фінансового стану. Розглянемо загальну схему управління витратами виробництва на рис. 2 [3].

Серед найбільш популярних слід окремо виділити наступні теоретичні підходи до управління витратами:

1. На основі витрато утворюючих факторів.
2. З позиції створення доданої вартості.
3. Стратегічного управління витратами SCM (стратегічного позиціонування).
4. Управління на основі ланцюжка цінностей.
5. Альтернативних витрат.
6. На основі формування трансакційних витрат.
7. На основі поопераційного управління (ABC).
8. Управління за центрами відповідальності.
9. Маржинальний підхід.
10. Нормативних підхід тощо [4].

Усі ці підходи розглядають управління витратами як багатопрофільний процес, що охоплює всі сторони господарської діяльності підприємства.

Перераховані концепції управління витратами не однорідні. Одні концепції ґрунтуються на облікових характеристиках витрат і торкаються бухгалтерської сторони управління витратами. Інші концепції розглядають витрати як об'єкт управління не стільки в обліковому, скільки в економічному плані. Наведені концепції управління витрат є діючими інструментами в дослідженні витрат [4, с.23].

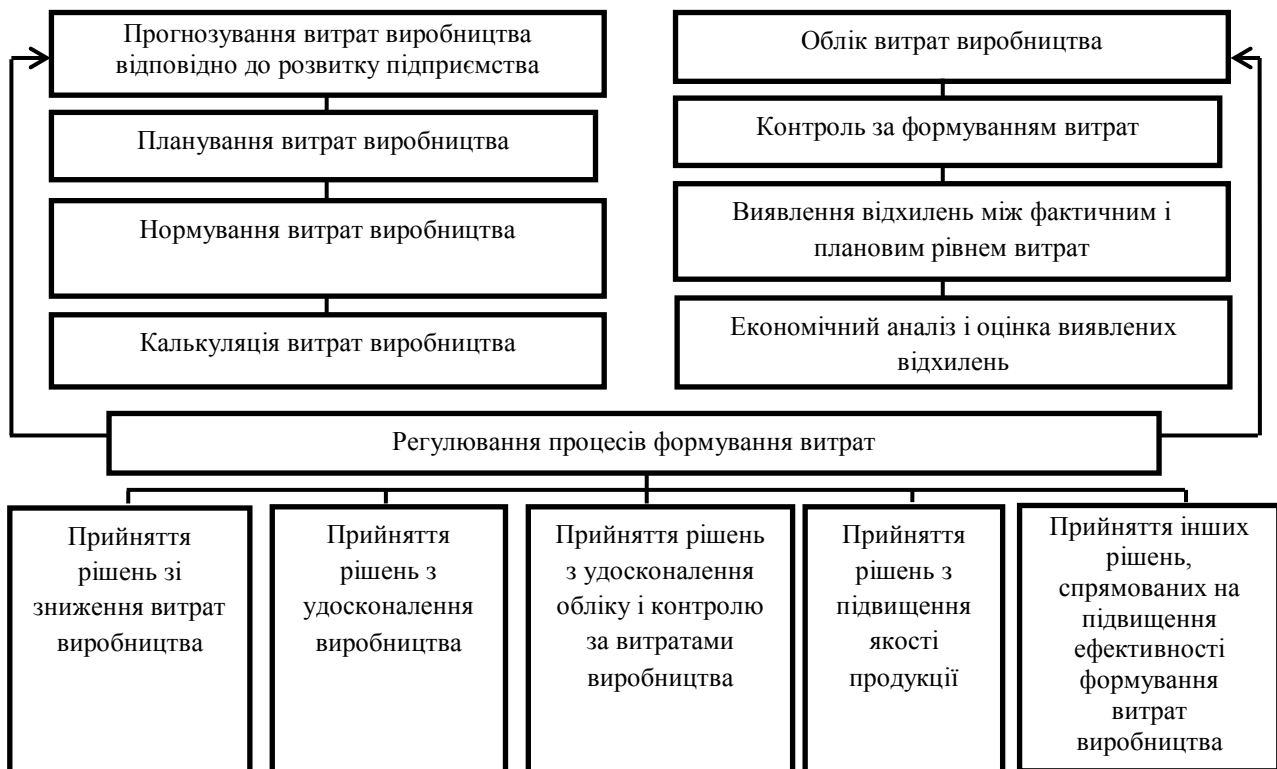

Рис 2. Схема управління витратами виробництва

Джерело: [3]

Список літератури

1. Череп А. В. Управління витратами суб'єктів господарювання: монографія; 2-е вид. стереотип. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. 368 с.
2. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 120 с.
3. Панасюк В. М. Управління витратами виробництва: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 1999. 120 с.
4. Великий Ю. М., Прохорова В. В., Сабліна Н. В. Управління витратами підприємства : монографія. Х.: ІНЖЕК, 2009. 192 с.

УДК 336.1

Макотовчук В. О.

студент 2-го курсу магістратури,
спеціальність «Економіка підприємства»,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА «РОЗЕТКА.УА»

У даній роботі буде аналізуватися стан діяльності підприємства «Розетка.Уа» через аналіз фінансової звітності даного підприємства загалом.

Отже, першою є модель Альтмана. За даною моделлю для найкращої позиції підприємство має максимізувати показник сумарний по моделі. Можемо відзначити, що тут найбільше значення ми отримуємо від п'ятого коефіцієнта, що пояснюється значними перевищенням чистого доходу від реалізації продукції над активами. У цілому активи підприємства є достатньо незначними як для такого масштабу діяльності. Усі інші коефіцієнти є мінімальними і достатньо близькими до нуля, тому і не мають визначного впливу на модель. Але саме за рахунок дуже значного перевищення понад у три рази чистого доходу над активами ми маємо достатньо гарні показники і на початок звітної періоду, і на кінець. У цілому відзначаємо, що власний капітал підприємства формується лише за рахунок нерозподіленого прибутку, оскільки зареєстрований капітал – лише одна тисяча гривень, а тому четвертий коефіцієнт априорі не може бути великим. Таким чином, за моделлю Альтмана показники підприємства є достатньо гарними, але вони орієнтуються лише на той факт, що характеристика діяльності вимагає незначних активів при дуже великій виручці.

Таблиця 1

Результати коефіцієнтів моделі

Коефіцієнт		На початок періоду	На кінець періоду
x1	$(1195 - (1695 - 1660)) / 1300$	0,020232234	0,027054681
x2	2350/1300	0,004441648	0,001479516
x3	2290/1300	0,00539013	0,001804116
x4	$1495 / ((1595 - 1520 - 1525) + (1695 - 1660) + 1700)$	0,028676394	0,038591041
x5	2000/1300	3,353114594	2,889438513
z		3,418604848	2,953083659

Джерело: складено на основі звітності

В кінці періоду $Z \in [1,81; 2,99]$, то це є зоною невизначеності для прогнозування ймовірності банкрутства. На початку періоду $Z > 2,99$, то підприємство фінансово стійке і не загрожує банкрутство у найближчій перспективі.

Продовжуючи, за наступною моделлю Спрінгера ми бачимо необхідність максимізації показника за рахунок чотирьох коефіцієнтів. У ній найменше значення має співвідношення фінансового результату до оподаткування та поточних зобов'язань. Найбільше значення має співвідношення цього результату до загальної вартості активів, а також валюти балансу та оборотних активів. Розглядаючи наше підприємство, зауважимо, що оборотні активи є достатньо значними за своїм обсягом, оскільки складають майже 99 % валюти балансу,

тобто вже показник є високим. Але незважаючи на той факт, що фінансовий результат до оподаткування є мізерним (що зроблено для мінімізації податкових надходжень), ми маємо достатньо гарні співвідношення чистого доходу від реалізації та загальної вартості активів, що дозволяє максимізувати 1 та 4 коефіцієнти, і отримати показник більше двох. Отже, робимо висновок, що в аналізованому періоді (і на початок, і на його кінець) маємо гарні показники стосовно вірогідності банкрутства, що є мінімальним.

Таблиця 2

Результати коефіцієнтів моделі

Коефіцієнт		На початок періоду	На кінець періоду
x1	1195/1300	0,992017968	0,989352894
x2	2290/1300	0,00539013	0,001804116
x3	2290/(1695-1660)	0,005546624	0,001874799
x4	2000/1300	3,353114594	2,889438513
	z	2,383232815	2,181584889

Джерело: складено на основі звітності

Впродовж періоду $Z > 0,862$, найменша ймовірність банкрутства.

Далі ми аналізуємо модель Таффлера, за якою абсолютні значення коефіцієнтів є меншими, а найбільшу роль відіграє фінансовий результат до оподаткування відносно поточного зобов'язання. Роль інших трьох коефіцієнтів є невеликою. Зазначимо, що 4 коефіцієнт – це інтервал кредитування, який умовно беремо за одиницю. За даним показником у нас найкраще співвідношення стосовно оборотних активів та зобов'язань, оскільки, як вже йшлося, компанія має дуже значну частку оборотних активів і значні їх абсолютні суми, тому другий коефіцієнт є найбільш вагомим. Щодо поточних зобов'язань та загальної вартості активів, то так само співвідношення є достатньо гарним, оскільки дані показники майже дорівнюють одне одному, і ми маємо в результаті одиницю. Таким чином, за сумою показників немає проблеми загрози банкрутства, оскільки всі дані за даний період перевищують граничну межу для даної моделі. Таким чином, робимо висновок про мінімальну вигідність банкрутства для аналізованого підприємства.

Таблиця 3

Результати коефіцієнтів моделі

Коефіцієнт		На початок періоду	На кінець періоду
x1	2290/(1695-1660)	0,005544644	0,0018737
x2	1195/((1595-1520-1525)+(1695-1660)+1700)	1,020819645	1,028114654
x3	(1695-1660)/1300	0,971785733	0,962298213
x4		1	1
	z	0,470566647	0,467861644

Джерело: складено на основі звітності

Впродовж періоду $Z > 0,3$; загрози банкрутства не спостерігається.

Далі ми аналізуємо за моделлю Кредитмен вірогідність банкрутства за сумою 5 вказаних коефіцієнтів. Ця модель використовує показники більші абсолютно, оскільки ми не використовуємо дробові числа під час розрахунків. Отже, розглядаючи результати, можемо сказати, що три із 5 коефіцієнтів є достатньо низьким. Це пояснюється тим, що власний капітал та високоліквідні активи є нульовими. Причому перше скоріш за все зроблено для мінімізації декларованої діяльності підприємства в межах юридичного поля.

Таким чином, перші три коефіцієнти, які базуються на вказаних показниках складають менше 0,05. За рахунок високого чистого доходу від реалізації продукції (як вже йшлося вище) ми маємо надвисокий 4 коефіцієнт, який множачи на коефіцієнт, і дає позитивний результат для всієї моделі.

За даними звітності дебіторська заборгованість складає приблизно п'яту частину від сумарних зобов'язань підприємства. Це зумовлює той факт, що порівняно із 4 коефіцієнтом коефіцієнт відповідності дебіторської заборгованості та зобов'язань є достатньо гарним. Сумарний показник по моделі в цілому в кінці та на початку періоду набагато перевищує критичне значення у 100, тому ми можемо констатувати той факт, що і за цією моделлю підприємству абсолютно не загрожує банкрутство, причому тут результати так само орієнтуються, на жаль, лише на один визначальний показник, а саме чистий дохід від реалізації продукції.

Таблиця 4

Результати коефіцієнтів моделі

Коефіцієнт		На початок періоду	На кінець періоду
x1	$(1165+1160)/(1695-1660)$	0,044057158	0,053242339
x2	$1495/((1595-1520-1525)+(1695-1660)+1700)$	0,028676394	0,038591041
x3	$(1165+1160)/1300$	0,042814118	0,051235008
x4	$2000/(1040+1120+1125+1130+1155+1170)$	15,69158344	11,52422275
x5	$(1040+1120+1125+1130+1155+1170)/((1595-1520-1525)+(1695-1660)+1700)$	0,219892849	0,260550634
z		320,4760058	238,5036523

Джерело: складено на основі звітності

Протягом всього періоду $Z > 100$ – фінансова ситуація гарна.

Далі переходимо до розгляду моделі R, яка включає 4 коефіцієнти. Ми бачимо тут від'ємні значення за рахунок того, що сумарні витрати в четвертому коефіцієнті є від'ємними. У даній моделі традиційно використовуються коефіцієнти, причому їх вага є різною, але найбільша увага приділяється співвідношенню чистого прибутку до власного капіталу та оборотних активів до загальної вартості активів. Розглядаючи отримані показники бачимо, що чистий дохід, який декларує підприємство, є достатньо високим. Він суттєво перевищує загальну вартість активів, тому третій показник є найбільшим.

Таблиця 5

Результати коефіцієнтів моделі

Коефіцієнт		На початок періоду	На кінець періоду
x1	1095/1300	0,007982032	0,010647106
x2	2350/1495	0,15938559	0,039840385
x3	2000/1300	3,353114594	2,889438513
x4	$2350/(2050+2120+2130+2140+2180+2250+2255+2270)$	-0,001475944	-0,000579437
R		0,346212876	0,204427294

Джерело: складено на основі звітності

Водночас з урахуванням коефіцієнту для даного показника ми маємо його несуттєвий вплив на кінцевий результат моделі. Чистий прибуток є дуже низьким, тому останній коефіцієнт впливу на модель так само ніякого не має. За рахунок дуже низького власного капіталу другий коефіцієнт має хоч якесь числове значення. Проте бачимо, що власний капітал підприємства є неприродно низьким, тому не відбиває реальної сутності речей, оскільки чистий прибуток у цьому випадку відіграє більшу роль, ніж є насправді за звітністю даного підприємства.

$R \in [0,32; 0,42]$ на початку періоду, отже, імовірність банкрутства низька (15 – 20 %); $R \in [0,18; 0,32]$ на кінець періоду, отже, імовірність банкрутства середня (до 35 – 50 %).

Таким чином, роблячи висновок для підприємств Розетка.УА, відзначимо головну особливість, що ключові показники фінансових результатів чистого прибутку є штучно заниженими для того, аби уникнути якогось оподаткування з боку відповідних органів. Таким чином, значна кількість коефіцієнтів у моделях є низькими. В цілому за двома моделями ми бачимо відносно посередню ситуацію і близьку можливість банкрутства, якщо не буде змінена політика звітності та функціонування підприємства. У той же час чотири моделі засвідчили дуже гарні показники підприємства за рахунок даного звіту.

УДК 331.108

Малтиз В. В.

к. е. н., доцент,

Запорізький національний університет,

Нестеренко Л. В.

магістр,

Запорізький національний університет

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах прискорення змін в навколишньому середовищі, управління, орієнтоване на випереджувальні заходи щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємства є підґрунтям створення та підтримки умов його постійного розвитку.

Сьогодні соціальноекономічний розвиток країни потребує нових методологічних підходів до вирішення проблеми більш повного використання людського фактору. Водночас перехід підприємств на ринковий шлях господарювання обумовлює необхідність розроблення адекватного механізму управління, який би не тільки передбачав можливість швидкої адаптації сучасних підприємств до мінливого середовища, але й сприяв розв'язанню проблем соціального захисту, зміцненню соціальних гарантій, безпеки праці та її охорони тощо.

Вимоги, висунуті ринком до персоналу сучасних підприємств, постійно ростуть стосовно освіти, кваліфікації, професійних навичок, освоєння нових методів та технологій роботи. Тому в сучасних умовах особливо актуальним є пошук напрямів вдосконалення кадрового забезпечення якості системи управління підприємством.

Сутність організації кадрового забезпечення системи управління підприємством полягає в тому, що люди розглядаються як надбання компанії. Отже, від кваліфікації рішень у системі підбору, розстановки, пересування, навчання та заохочення працівників значною мірою залежать результати діяльності будьякої організації.

Кадрове забезпечення – це комплекс дій, спрямованих на пошук, оцінювання та встановлення заздалегідь передбачених відносин з робочою силою як у самій компанії для подальшого просування кар'єрними сходами, так і поза її межами для нового найму тимчасових або постійних працівників. Метою кадрового забезпечення є досягнення залучення до роботи на усіх вільних економічних робочих місцях у країні працівників, здатних виконувати свої посадові обов'язки на рівні, що відповідає очікуванням роботодавців, тобто недопущення тимчасової чи тривалої нестачі кадрів в організаціях/підприємствах.

Система кадрового забезпечення якості системи управління підприємством є комплексом цілей, задач та основних напрямів діяльності, а також різних методів та відповідного механізму управління, спрямованих на підвищення продуктивності праці та якості роботи.

Перш за все ефективність кадрового забезпечення якості системи управління підприємством повинна визначатися її внеском в досягнення організаційних цілей. Управління підприємством є ефективним настільки, наскільки успішно персонал підприємства використовує свій потенціал для реалізації цілей, що стоять перед ним. У зв'язку з цим великого значення набувають економічні аспекти розвитку персоналу організації, заходи щодо забезпечення більш раціонального використання коштів роботодавця на зазначені цілі.

Правильне кадрове забезпечення веде до розвитку підприємства. Оскільки розвитком є процес переходу від старого до більш досконалого стану, що веде до появи нової якості та зміни системи, можна сказати, що за правильного кадрового забезпечення ми отримаємо нову якість та зміну малоефективної системи. За допомогою методів та принципів організація полегшує для себе умови праці, оскільки має чіткий план дій і розуміння, що їй очікувати в майбутньому. Це дає змогу економити час та кошти [3, с. 97].

Підвищення якості системи кадрового забезпечення, звісно, здебільшого залежить від підприємства. Але існує низка заходів, за допомогою яких держава також може взяти участь в розробленні ефективної системи кадрового забезпечення підприємства. Для цього слід вжити таких заходів зі стабілізації та нормального функціонування ринку робочої сили:

- 1) розвиток гнучкого ринку робочої сили, який необхідно спрямувати на роботу центрів зайнятості та вдосконалення системи підвищення кваліфікації робочої сили;
- 2) сприяння підвищенню економічної активності населення шляхом удосконалення інфраструктури національного ринку праці;
- 3) захист національних інтересів України шляхом розроблення політики регулювання міграції щодо експорту та імпорту праці;
- 4) забезпечення гнучкості оплати праці на підприємстві з метою доцільного застосування стратегічного підходу.

Отже, серед великої кількості напрямів підвищення ефективності управління кожне підприємство самостійно вибирає свій шлях, який залежить від специфіки діяльності і особливостей вже сформованої системи управління. Керівник неодмінно має усвідомлювати, що найвища ефективність управлінської діяльності буде досягнута, коли застосовуватимуться різноманітні методи в комплексі з огляду на цілі та стратегію розвитку підприємства. Кадрове забезпечення – це його діяльність, спрямована на ефективне використання персоналу для досягнення цілей як підприємства загалом, так і індивідуально кожного працівника.

Таким чином, з розвитком та ускладненням виробництва, прискоренням науково-технічного прогресу змінюються вимоги до кадрів. Підвищуються вимоги до загальноосвітньої, економічної, технічної, технологічної підготовки робітників та службовців, рівня їхньої кваліфікації.

Список літератури

1. Бардадим О. Концепція стимулювання креативності персоналу підприємства на основі аналізу його компетенцій. *Економіка та держава*. 2010. № 9. С. 70 – 73.
2. Головка Л. Сутність і завдання управління кадровим потенціалом підприємства. *Держава та регіони*. 2008. № 5. С. 33 – 39.
3. Даниленко О. Особливості діагностики системи управління персоналом на стадіях життєвого циклу організації в умовах конкурентного середовища. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 8. С. 97 – 101.

УДК 338.24:334.012.64

Мороз С. З.

завідувач Полтавського відділення Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. М. С. Бокаріуса

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

В економічній літературі з проблем державного регулювання розвитку малого підприємництва запропоновано як низку вже усталених і класичних принципів, так і вузько спеціалізованих.

До першої групи можна віднести склад принципів, розроблених і запропонованих М. Бутком та О. Попело. Науковці доводять, що державна політика в цій сфері має орієнтуватися на дотримання принципів цілісності та комплексності, селективності, партнерства, транспарентності, адаптивності, самостійності, евристичності, цілеспрямованості і плановості, науковості, соціальної орієнтованості, фрактальності [1, с. 69].

В підсумку їх вивчення та узагальнення додамо принципи: сталості, транспарентності, евристичності, плановості, пріоритетності, ефективності, пріоритетності на міжнародних ринках, вирішення соціальних проблем суспільства, піднесення добробуту населення, доступність державної підтримки, участі у формуванні та реалізації державної політики, створення рівних можливостей, відкритості і прозорості.

Наявні й прояви виходу за рамки загальних принципів у цій сфері. Наприклад, визнаючи важливість поділу принципів на загальні та специфічні, І. Корогод до специфічних відносить принципи: компліментарності, локалізаційності, креативності, соціальної орієнтованості, релевантності, субсидіарності, синергії, інновативності та меритократійності [4, с. 51].

Специфічні принципи регуляторної політики розвитку малого підприємництва згадуються й у працях інших науковців. Так, у дослідженні [3,с.104] запропоновано цікавий підхід, згідно якого принципи державної регуляторної політики подані за групами: цільові, стратегічні.

Але, як на наш погляд, слід зробити висновок, що в значній мірі результати наукового пошуку в аналізованій сфері дещо виходять за рамки практичної реалізованості. Мова йде про те, що принципи слугують т. зв. неформальними законами державного регулювання, яких потрібно дотримуватися для того, аби державна політика розвивалася у вірному напрямі. Відтак, їх перелік не може бути надто перебільшеним. В іншому разі вони навіть можуть конфліктувати один з одним. Часто їх підбір здійснюється, виходячи з цілей, а не рамок умов регулювання, що також невірне.

На таких засадах запропонована нами система принципів державної регуляторної політики розвитку сектору малого підприємництва набуває вигляду як на рис. 1.

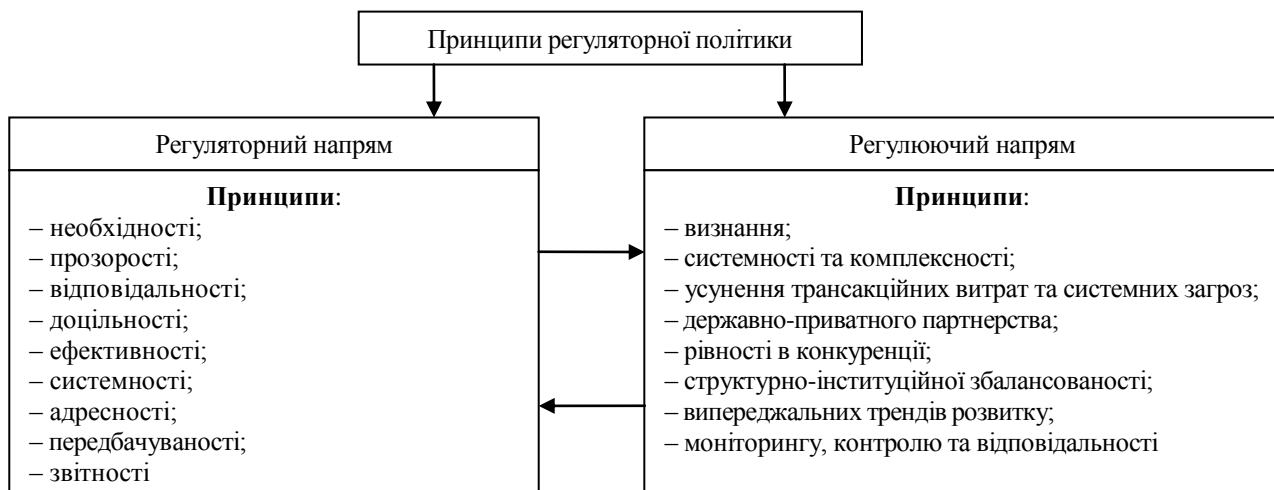

Рис. 1. Сукупність принципів державної регуляторної політики розвитку малого підприємництва

Джерело: авторська розробка

Відносно принципів регулюючого напрямку, то сюди віднесені, як на наш погляд, найбільш важливі та пріоритетні принципи, дотримання яких дозволяє сформувати якісне бізнес-середовище, сприятливе для активізації підприємницької діяльності населення, становлення нових суб'єктів малого бізнесу, підвищення ефективності господарювання діючих та збалансованого розвитку підприємницького сектору національної економіки в цілому.

Так, принцип визначення означає розуміння представниками всіх органів влади на всіх рівнях управління економікою розвитку і зміцнення конкурентоспроможності малого підприємництва – невід'ємною умовою і засадничим положенням зростання економіки в цілому.

Принцип системності та комплексності стосується того, що державна регуляторна політика розвитку малого підприємництва має бути цілісною та в повній мірі представленою в рамках різних функціонально-структурних органів влади на всіх рівнях державного управління, зокрема планування та регулювання економіки – центральному, регіональному, місцевому, асоціативному, інфраструктурному, мікрорівні.

Принцип усунення трансакційних витрат та системних загроз передбачає планування державної політики в аналізованій сфері передусім з орієнтацією та акцентуванням на недопущенні розвитку девіантних характеристик бізнес-середовища [2].

Дотримання і реалізація на практиці принципу державно-приватного партнерства дозволяє якісно замістити цілу низку традиційних інструментів регулювання у цій сфері.

Принцип рівності в конкуренції особливо цінний безпосередньо в царині регуляторної політики, оскільки в нашому розумінні передбачає перевірку всіх нормативно-правових актів та інших рішень органів державної влади та управління, які плануються до впровадження, на предмет їх потенційного впливу на стан, умови і структуру конкуренції та конкурентного середовища, особливо у секторально-галузевому аспекті.

Принцип структурно-інституційної збалансованості означає реалізацію державної політики у сфері розвитку малого підприємництва, яка базується на інституційних реформах і позитивних структурних зрушеннях як ключових засад державного управління в ринково орієнтованих економіках світу.

Принцип випереджальних трендів розвитку стосується державної підтримки не стільки традиційних товарів (робіт, послуг) суб'єктів малого бізнесу, як потенційно конкурентоспроможних на ринку.

Дотримання принципу моніторингу, контролю та відповідальності має змінити негативну ситуацію, характерну для України, зокрема відносно відсутності будь-якої відповідальності представників влади за політику, що реалізується. З іншої сторони, упровадження інструментів відповідальності неможливе за відсутності моніторингу, аналізу і відстеження результативності та ефективності регуляторних актів.

Потрібно визнати, що зарубіжний досвід регуляторної політики, в тому числі у сфері розвитку малого підприємництва, засвідчує як позитивні практики, так і недоліки та прорахунки. Відповідно, його опрацювання, що є предметом наступного підрозділу дослідження, дозволяє сформулювати важливі теоретико-методичні висновки в контексті можливостей, переваг і недоліків впровадження тих, чи інших інструментів та засобів цієї політики в реаліях національної економіки.

Список літератури

1. Бутко М. П., Попело О. В. Методологія оцінки ролі малого підприємництва в інноваційному розвитку регіону. *Регіональна економіка*. 2012. № 3. С. 67 – 74.
2. Васильців Т. Г. Напрями вдосконалення інституціонального базису мінімізації транзакційних витрат суб'єктів підприємництва в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 10 (172), С. 160 – 169.
3. Волощук Н. Ю., Ракович С. С., Симочко С. Р. Державне регулювання у сфері активізації розвитку малого підприємництва. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 14. С. 100 – 105.
4. Корогод І. В. Роль малого бізнесу в структурних трансформаціях регіональних господарських систем : дис. канд. екон. наук. за спец. 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Чернігів : Чернігівський НТУ, 2016. 227 с.

УДК 330.3

Нестеренко Р. В.

здобувач кафедри економіки та організації
діяльності суб'єктів господарювання,
Українська інженерно-педагогічна академія

ПРЕРОГАТИВИ ТЕХНОЛОГІЙ БЛОКЧЕЙН В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Сучасний стан економіки вимагає використання нових, універсальних технологій в діяльності підприємств машинобудування, що дозволять розширити діапазон зв'язків та будуть повідомляти про нові проекти, послуги, продукцію тощо.

Однією з технологій є блокчейн – це ланцюг блоків транзакцій (англ. Blockchain, Block chain від block – блок, chain – ланцюг) – розподілена база даних, яка підтримує перелік записів, так званих блоків, що постійно зростає. База захищена від підробки та переробки [1; 3; 5].

За допомогою розумних контрактів, що є елементом технології «блокчейн» планується знаходити нових клієнтів, знижувати витрати і збільшувати обсяги виробництва та продажів. За допомогою технології «блокчейн» швидше можуть укладатися договори, шляхом скорочення термінів, необхідних для їх оформлення, ефективно проводиться фінансове планування і облік витрат.

В існуючих умовах ланцюг поставок від закупівлі товару до кінцевого споживача включають велику кількість етапів де задіяні велика кількість учасників. В цій ситуації дуже складно забезпечити прозорість процесів (виробництва і транспортування товарів), надати гарантії якості та походження товару для кінцевого споживача.

Основна проблема при операціях транспортування сировини, матеріалів або готової продукції, полягає у відставанні передачі інформації від фактичного знаходження товару.

Головна перевага впровадження технології «блокчейн» – це забезпечення водночас аудиту між партнерами і оптимізації процесів в реальному часі. Блокчейн підвищить рівень довіри всередині всього ланцюга і спростить процес прийняття управлінського рішення на кожному виробничого циклу, за рахунок забезпечення одноразового доступу до інформації, що дозволяє спільно прогнозувати процеси і дії.

Блокчейн – це багатофункціональна і багаторівнева інформаційна технологія, призначена для надійного обліку різних активів підприємств машинобудування. Потенційно ця технологія охоплює всі без винятку сфери економічної діяльності підприємств машинобудування і має безліч областей застосування. У їх числі: фінанси і економіка; операції з матеріальними і нематеріальними активами, облік на підприємствах машинобудування. По суті, блокчейн – це нова організаційна парадигма для координації будь-якого виду діяльності підприємств машинобудування.

При впровадженні технології «блокчейн» в ланцюзі постачань навіть в самому базовому варіанті, технологія забезпечить: можливість відстежити продукт від місця походження до кінцевого споживача, захистить його від підробок і обману (рис. 1).

Завдяки застосуванню технології «блокчейн» всі дії з документами і товарами зафіксовані і загальнодоступні. Особливо інформація про те які документи підписані, ким і коли, де знаходяться матеріали, готовий товар та ін., і хто за них відповідає на конкретному етапі, а також наступні етапи переміщення.

Проблеми для впровадження технології «блокчейн» в логістичній діяльності підприємств машинобудування:

- усунення людей від роботи (скорочення робочих місць);
- недовіра до технологій виробництва;
- складність координації учасників і стандартизації бізнес-процесів.

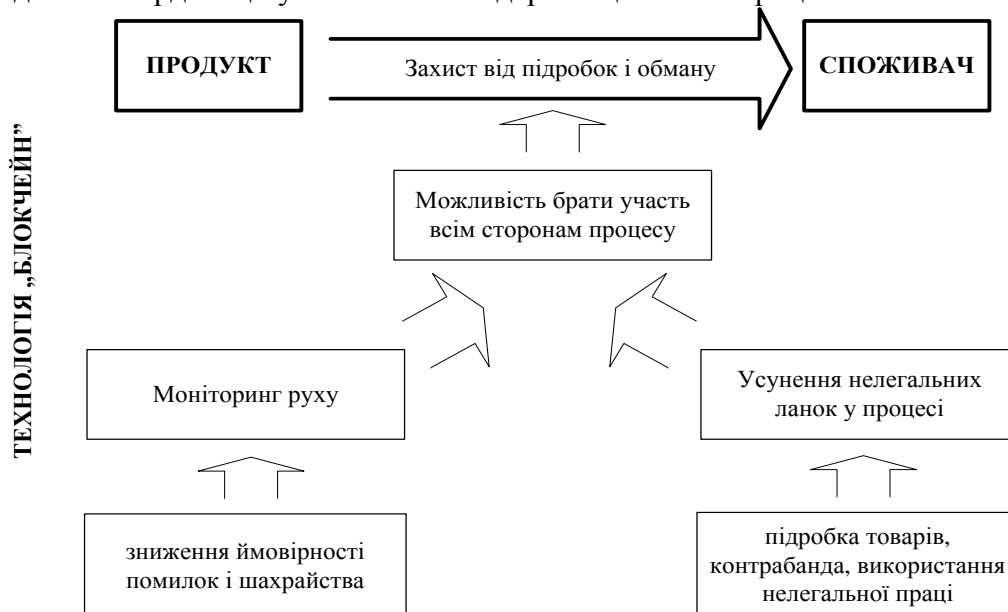

Рис. 1. Сутність технології «блокчейн»

Переваги від впровадження технології «блокчейн» в логістичній діяльності підприємств машинобудування:

- узгодженість і прозорість;
- відстеження і запис історії переміщення;

- зниження помилок при проведенні аудиту та платежів;
- захист від шахрайства (від хакерів);
- підвищення довіри споживачів.

Зворотній зв'язок із споживачами, в режимі реального часу, дозволяє підприємствам машинобудування аналізувати і покращувати свою роботу.

Впровадження технології «блокчейн» в логістичній діяльності підприємств машинобудування забезпечить збереження даних, захист сховища документів від злому, усуне можливість внесення зміни інформації про хід виробництва та доставки продукції.

Отже, технологія «блокчейн» в логістичній діяльності підприємств машинобудування забезпечить зберігання послідовної інформації з ланцюжка блоків транзакцій з високим ступенем захисту даних. Завдяки чому жоден з учасників ланцюжка виробництва та поставок не зможе додавати, змінювати або видаляти записи без згоди інших. На даний момент, щоб надати клієнту достовірну повну інформацію про стан виробництва і переміщення продукції, використовуються додаткові засоби, які збільшують вартість логістичних процесів. Смарт-контракт автоматично забезпечить контроль за дотриманням умов договору і виконає взаємне врегулювання, якщо таке знадобиться.

Список літератури

1. Don Tapscott, Alex Tapscott Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin is Changing Money, Business, and the World, 2016. 324 p.
2. Melanie Swan Blockchain: Blueprint for a New Economy, 2015. 152 p.
3. Ferrer E. C. The blockchain: a new framework for robotic swarm systems. arXiv preprint arXiv:1608.00695, 2016.
4. Мелани Свон Блокчейн. Схема новой экономики, 2017. 240 с.
5. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

УДК 330.131.5

Парій О. М.

аспірант кафедри підприємництва і торгівлі,
Тернопільський національний економічний університет

АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах структурних змін системи економічного розвитку підприємства роль інтелектуального капіталу постійно зростає. Саме ефективність використання інтелектуального капіталу є визначальним чинником прискореного розвитку підприємства. На сьогодні його зміст вийшов далеко за межі виключно інтелектуального потенціалу кадрового складу. Тепер він формує прибутковість підприємства через своє вираження у матеріальній (патенти, ліцензії, ноу-хау, моделі, програми та ін.) та нематеріальній (знання, зв'язки, корпоративна культура, досвід, відданість споживачів та ін.) формах. При цьому ефективна реалізація інтелектуального капіталу як і будь якого ресурсу підприємства потребує обґрунтованої системи якісних і кількісних показників його стану і використання.

Перші спроби провести оцінку інтелектуального капіталу було зроблено науковцями Всесвітньої організації інтелектуальної власності ще у 1967 р. з кінця 90-х рр. фахівцями Європейської комісії із дослідження інтелектуального капіталу і конкурентних переваг було запущено дослідницькі проекти METRIUM та MAGIC, які у своїй реалізації зачіпали окремі аспекти оцінки інтелектуального капіталу [1, с. 481].

На сьогодні методики оцінки інтелектуального капіталу суттєво ускладнились та диференціювались. Найбільш загальним є підхід відповідно даної формули:

$$V_{ik} = V_k - (V_a - V_{нма}), \quad (1)$$

Де V_{ik} – вартість інтелектуального капіталу;

V_k – ринкова вартість компанії;

V_a – вартість активів компанії;

$V_{нма}$ – вартість нематеріальних активів компанії [2, с. 136].

На сьогодні множинність підходів оцінювання інтелектуального капіталу підприємства залежить від вектору опрацювання очікуваних результатів. Вчені систематизують наступні мотиви оцінювання інтелектуального капіталу підприємства: формування стратегії компанії; моніторинг виконання стратегії; допомога в прийнятті рішень про диверсифікацію і розширення компанії; використання результатів вимірювання як основи для винагороди; надання інформації всім зацікавленим особам про очікуване зростання фірми за рахунок її інтелектуальних активів [3, с. 34]. При цьому основними критеріями є: прозорість і достовірність; економічність (співвіднесення вигод і витрат); співвіднесення зі стратегічними і тактичними цілями компанії; генерування необхідної інформації для акціонерів, інвесторів та інших стейкхолдерів.

Змістовним є підхід до оцінки інтелектуального капіталу, розроблений К.Е. Свейбі. Тут структура нематеріального капіталу поділяється на внутрішню, зовнішню та компетенцію людей. Кожен з цих елементів оцінюється відповідно до елементів інновацій, ефективності та стабільності. Базовими інструментами даного підходу є моніторинг внутрішньої та зовнішньої інформації про динаміку елементів інтелектуального капіталу. Визначальна роль при цьому надається компетенції працівників.

Ще одним є так званий прямий підхід до оцінювання інтелектуального капіталу, що передбачає грошову оцінку його вартості за допомогою визначення складових. Коли такі складові сформовані, вони можуть бути оцінені окремо через інтегрований коефіцієнт.

Також відомо ряд інших підходів до оцінювання, які використовуються залежно від особливостей інтелектуального капіталу підприємства та ряду інших чинників.

Список літератури

1. Козловський А.Т. Методика оцінки інтелектуального капіталу як елемент інвестиційного контролінгу на підприємстві. *Конкурентоспроможність національної економіки: Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 5 – 6 жовтня 2017 року). Київ. 2017. С. 480 – 486.
2. Богашко О.Л. Методологічні підходи до оцінки інтелектуального та людського капіталів. *Інтелект XXI*. 2017. № 1. С. 134 – 140.
3. Лашкун Г. А., Шахно А. Ю., Паустовська Т. І. Проблеми кількісної оцінки інтелектуального капіталу як складової національного людського капіталу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 13. С. 32 – 36.
4. Sveiby K. The Intangible Asset Monitor. *J. of Human Resource Casting and Accounting*. 1997. № 2 (1).

УДК 330.1

Самодурова Д. А.

аспірант,

Інститут економіки промисловості НАН України

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ: ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА

У сучасній економіці для збереження конкурентних переваг підприємства, забезпечення довгострокового прибутку, інноваційний розвиток стає необхідною умовою. Що спонукає підприємства до інтелектуалізації своєї діяльності. Безпосередньо до інтелектуалізації виробництва.

Концепцію інтелектуалізації виробництва було досліджено іноземними вченими такими, як М. Мізікофф, М. Кандуччи, Н. Майден, А. Уолтер тощо. Окремі аспекти інтелектуалізації виробництва розглянуті у роботах вітчизняних вчених А. В. Дороніна, О. Б. Бутнік-Сіверського, О. О. Другова тощо.

Існує не так багато підходів до визначення поняття інтелектуалізації виробництва.

Інтелектуалізація виробництва – сукупність комплексу заходів з перетворення традиційних функцій, виробничих та економічних відносин на системне та структурне переформатування змісту та результатів виробничих процесів на підприємстві, набуття нового змісту функцій діяльності виробничих відділів, ролі її працівників [1, с. 77].

Доронін А. В. пропонує підхід до інтелектуалізації виробництва через зростання рівня освіченості, що на його думку, є головним джерелом формування інтелектуального капіталу соціально економічних систем. Він визначає сучасні виробничі організації як соціально-економічні системи [2].

О. Б. Бутнік-Сіверський зазначає, що інтелектуалізація виробничих систем дозволяє в короткі строки з високою ефективністю використати у виробництві інтелектуальний та науково-технічний потенціал країни. Основою цього процесу є трансформація інтелектуальної власності в кінцевий продукт інноваційної діяльності, яку можна здійснити лише в інноваційному процесі [3].

М. Мізікофф, М. Кандуччи та Н. Майден розглядають інтелектуалізацію виробництва через вирішення проблеми взаємодії та обміну знаннями [4].

Поняття «виробництво» використовується на макро- та макрорівнях. У широкому значенні інтелектуалізація виробництва – це інтелектуалізація продуктивних сил та економічних відносин, у вузькому – процес, який стосується безпосередньо виробництва ті відповідних суб'єктів економічних відносин, що функціонують і розвиваються у цій сфері. [5, с. 31] Згідно з автором, основним компонентом категорії «інтелектуалізація виробництва» є знання, носієм та обробником яких є особа розумової праці.

Відбувається інтенсивна інтелектуалізація виробництва, яка викликана повсюдним поширенням комп'ютеризації, екологічно чистих технологій, генної інженерії, турбореактивних авіацій, супутникового зв'язку, тощо.

Проаналізувавши існуючі підходи до визначення поняття інтелектуалізації виробництва, можна зробити висновок, що немає комплексності. Питання розглядається по окремих складових виробничого середовища. Але ж інтелектуалізація має проходити по усіх ключових зонах (рис. 1).

Рис. 1. Структура інтелектуалізації виробництва

Вплив інтелектуалізації на складові виробництва:

1. Машини та обладнання: механізація та автоматизація обладнання дозволяє забезпечити стабільність якості продукції, підвищити продуктивність праці.

2. Персонал: із підвищенням освіченості працівників підвищується рівень їх спеціалізації, що дозволяє конкурувати на ринку із іншими підприємствами за теорією М. Портера.

3. Ресурси та комплектуючі: інтелектуалізація засобів, що сприяють економічній діяльності та використовуються для виробництва товарів та послуг.

4. Технології: за допомогою розробки нових технологій більш ефективно використовується сировина та матеріали, виробничий процес прискорюється та стає ефективнішим та продуктивнішим.

Таким чином, з позиції структурного підходу ефективна інтелектуалізація виробництва має відбуватися по усіх факторах виробництва підприємства, що забезпечить економічне зростання та конкурентоспроможність організацій. Подальші дослідження слід спрямовувати на вивчення факторів, що впливають на інтелектуалізацію виробництва та її стан на вітчизняних підприємствах. Адже саме ефективне використання інтелектуалізації виробництва сприяє зростанню економіки підприємств, отже і зростанню економіки країни.

Список літератури

1. Бояринова К. О. Інноватизація та інтелектуалізація виробничого середовища машинобудівного підприємства. *Технологический аудит и резервы производства*. 2016. № 1 (3). С. 76 – 80.

2. Доронін А. В. Інтелектуалізація капіталу і освітні процеси виробничої організації. *Економіка и управление*. 2006. № 4. С. 13 – 18.

3. Бутнік-Сіверський О. Б. Трансформація інтелектуальної власності в інноваційний продукт. Інтелектуальний капітал. 2003. № 5. С. 3 – 12.
4. Missikoff M., Canducci M., Maiden N. Enterprise Innovation – From Creativity to Engineering. John Wiley & Sons, 2015. 322 p.
5. Гурова Ю. С. Людський ресурс та інтелектуалізація виробництва – ключові фактори глобальної конкурентоспроможності. *International scientific and practical congress. Davos (Switzerland) July 28, 2015. С. 29 – 33.*
6. Другов О. О. Інтелектуалізація як фактор забезпечення економічного зростання України. *Економічний форум.* 2012. № 2. С. 50 – 56.

УДК 336.777:658

Стратійчук В. М.

аспірант кафедри економіки та фінансів підприємства,
Київський національний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ОБСЯГУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасні умови функціонування вітчизняних підприємств характеризуються швидкими змінами як внутрішнього так і зовнішнього середовища господарювання, що потребує удосконалених методів управління підприємством в цілому та його окремими елементами. Оборотні активи є важливим ресурсом вітчизняних підприємств торгівлі, управління якими досі здійснювалося лише на поточному рівні. Врахування стратегічного аспекту в процесі управління оборотними активами дозволить розширити можливості ефективного використання оборотних активів. Одним із основних та першочергових завдань стратегічного управління оборотними активами є формування достатнього обсягу оборотних активів для забезпечення заданих темпів економічного розвитку.

Сучасна економічна література, зокрема науковці Бланк І. О., Бігдан І. А., Жиликова О. В., Лачкова Л. І., Лачкова В. М., Поддєрьогін А. М., Шохін Є. І. та інші досить широко розглядають основні методи оптимізації обсягу оборотних активів. Для розрахунку оптимального обсягу та структури оборотних активів сучасні науковці пропонують використовувати оптимізаційні моделі в розрізі видів оборотних активів. Ми вважаємо таку думку вірною, адже розрахунок оптимальних обсягів кожного виду оборотних активів допоможе детальніше провести аналіз їх необхідності для досягнення заданих темпів розвитку. Визначимо основні моделі оптимізації в розрізі видів оборотних активів:

1. Оптимізація обсягу запасів. Дане питання широко описане науковцем Поддєрьогіним А. М., автором виділяє два методи оптимізації запасів: прямий та аналітичний. Прямий метод стосується нових підприємств та передбачає формування запасів підприємства «з нуля». Аналітичний метод відноситься до підприємств, які продовжують функціонування та потребують лише поповнення запасів. На нашу думку, дані показники є доцільними для розрахунку, адже вони враховують різні види запасів та темпи реалізації продукції. Зважаючи на те, що оптимальний рівень запасів на підприємстві необхідно постійно підтримувати для забезпечення досягнення його стратегічних цілей, в процесі даного дослідження доцільно буде розрахувати оптимальний рівень замовлення, що буде здійснюватися підприємством у перспективі [3, с. 174].

Ми вважаємо, що найдоцільнішою моделлю оптимізації розмірів замовлення запасів на підприємстві є модель економічного обґрунтованого розміру замовлення EOQ (Economic Order Quantity), яка також носить назву «Модель Уілсона» або «Модель Уілсона – Харріса». Дана модель дозволяє розрахувати оптимальний розмір запасів на підприємстві торгівлі за умови забезпечення мінімізації витрат на зберігання запасів та сукупних витрат. Науковець Поддєрьогін А. М. досить точно описав методіку проведення оптимізації за Моделлю Уілсона [3, с. 176].

Ми погоджуємося із думкою автора щодо важкості впровадження даної моделі в діяльність підприємства в сучасних умовах господарювання вітчизняних торговельних підприємств. Зважаючи на інтенсивні зміни середовища функціонування вітчизняних

підприємств, зміну макроекономічних показників, кон'юнктури ринку, автор досить слушно пропонує модифікувати дану модель додаванням до визначеної для ідеальних умов суми запасів страхову суму необхідних запасів у випадку непередбачуваних впливів факторів. Використання даної моделі для оптимізації обсягу оборотних активів певною мірою впливає на вибір політики формування оборотних активів, дана модель трактує, що політика формування запасів повинна бути консервативною або помірною, тобто включати страхові суми запасів зважаючи на сучасні умови господарювання.

2. Оптимізація обсягу дебіторської заборгованості. Даний вид оборотних активів характеризується можливістю підприємства торгівлі надавати споживчі та товарні кредити. На нашу думку, досить точно визначають показник оптимального обсягу дебіторської заборгованості науковці І. А. Бігдан, Л. І. Лачкова, В. М. Лачкова, О. В. Жилиякова [4, с. 77].

В процесі формування торговельним підприємством певного обсягу дебіторської заборгованості, йому необхідно також проаналізувати можливість настання ризиків, що є невід'ємною часткою стратегічного аналізу. Врахування ризиків неповернення кредиту, порушення строків повернення кредиту тощо істотно впливає на загальну суму дебіторської заборгованості та обсягу оборотних активів в цілому.

3. Визначення оптимального обсягу грошових коштів підприємства торгівлі. Методологічні основи оптимізації обсягу грошових коштів досить широко описав науковець Бланк І. О., який розглядав кілька моделей, таких як Модель Баумоля, Модель Міллера-Орра. Дані моделі широко застосовуються у практиці зарубіжних підприємств, щодо вітчизняних торговельних підприємств, то, як твердить автор, дані моделі досить важко застосовувати у зв'язку з нестачею оборотних активів, різких коливань грошових надходжень тощо [1, с. 364].

Проте, на нашу думку, в процесі стратегічного управління оборотними активами, зокрема грошовими коштами, доцільно було б застосувати модель Баумоля, яка передбачає наявність суми страхових резервів грошових коштів, адже стратегічний вектор здійснення управління передбачає виникнення перспективних ризиків щодо зміни обсягу грошових коштів. Модель Міллера-Орра теж базується на наявності страхових сум, проте дана модель потребує більшу їх кількість. Вибір моделі Баумоля можемо пояснити складним середовищем господарювання вітчизняних підприємств, нестачею оборотних активів та нездатністю витратити велику кількість оборотних активів на формування страхових резервів.

На основі визначення оптимальних обсягів основних видів оборотних активів, необхідно знайти оптимальний обсяг оборотних активів в цілому. Науковець Шохін Є. І. пропонує визначити загальний обсяг оборотних активів майбутнього періоду як суму усіх видів оборотних активів в перспективі, ми вважаємо за доцільне використовувати метод даного науковця модифікувавши її до умов функціонування торговельних підприємств, які характеризуються відсутністю виробничого процесу та відповідно відсутністю запасів сировини, незавершеного виробництва тощо [5, с. 238].

Таким чином, визначивши оптимальні обсяги основних видів оборотних активів та їх оптимальний обсяг в цілому, підприємство отримує можливість сформувати не лише найбільш оптимальний обсяг оборотних активів, а й забезпечити оптимальний рівень питомої ваги кожного окремого елемента оборотних активів у загальній сумі, що дозволить більш поглиблено проаналізувати вплив обсягу та структури оборотних активів на досягнення запланованих темпів розвитку.

Список літератури

1. Бланк І. О. Основи фінансового менеджменту. В 2 томах. Т. 1. 3-є вид., переробл. і доп. М.: Видавництво «Омега-Л», 2011. – 656 с.
2. Шершньова З. С. Стратегічне управління: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2004. 699 с.
3. Фінансовий менеджмент: підручник / [А. М. Поддєрьогін, Н. Д. Бабяк, М. Д. Білик та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. Київ: КНЕУ, 2017. 534 с.
4. Фінансовий менеджмент: елект. навч. посібник / І. А. Бігдан, Л. І. Лачкова, В. М. Лачкова, О. В. Жилиякова. Х.: ХДУХТ. 2017. 197 с.
5. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / за ред. Є. І. Шохіна. М.: вид. ФБК-ПРЕСС. 2002. 408 с.

УДК 658.15

Шестопалов Д. В.

студент 2 курсу магістратури, спеціальність «Облік і оподаткування»,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

СУТНІСТЬ ТА ГОЛОВНІ МЕТОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний етап розвитку нашої держави регламентує нові умови створення та розвитку підприємств, що зумовлюють неабияку необхідність дослідження сутності кризових явищ, їх особливостей, надання рекомендацій по виходу із кризи та декларування превентивних заходів для системного уникнення кризових явищ, що надасть можливості не тільки вийти із кризи підприємству, а й проводити логічну та ефективну державну політику.

Проблему антикризового управління підприємств досліджено у працях Борзенко В. І., Коваленко В. В, Кульчій І. О. На даний час проблеми виявлення та вирішення кризових явищ на підприємстві дуже тісно корелює із розумінням сутності цих процесів, основних положень, суб'єктів, об'єктів, функцій, алгоритму діяльності, тому наявність, вміння та використання актуального понятійно-категоріального апарату є одним із важливих елементів механізму успішного антикризового управління на підприємстві.

Кульчій І. О. надає таке визначення антикризовому управлінню – це система управлінських заходів щодо діагностики, попередження, нейтралізації й подолання кризових явищ [6, с. 53].

Розглядаючи головні методи антикризового управління слід зазначити моніторинг, контролінг, диверсифікацію, реструктуризацію і санацію підприємства, котрі подані на рис 1.

Рис. 1. Головні методи системи антикризового управління

Джерело: розроблено автором за даними [5, с. 43]

На даний момент система нормативно-правового регулювання антикризового управління акцентує увагу на врегулюванні вже наявних процесах критичного стану функціонування підприємства та виходу із неї шляхом санації, реструктуризації та банкрутства. Господарський кодекс України [1] регулює особливості процедури досудової санації, санації на основі судового провадження та процесу ліквідації підприємства.

Відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» регламентуються такі судові процедури, що застосовуються до боржника: розпорядження майном боржника; мирова угода; санація (відновлення платоспроможності) боржника; ліквідація банкрута [2].

Розглядаючи мирову угоду в розрізі справи про банкрутство розуміється домовленість кредитором та підприємством боржником щодо відстрочки, розстрочки, або списання кредиторської заборгованості боржника, що укладається шляхом підписання двосторонньої угоди.

Важливим аспектом Типової форми плану санації боржника [3] по вже відкритому провадженню є те, що вона регламентує проведення аналізу за 3 роки до відкриття провадження у справі про банкрутство таких показників: динаміки фінансового стану підприємства, структури активів, власного капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості, прибутковості підприємства, структуру фінансових інвестицій та визначення можливості санації підприємства.

Для оперативного виявлення кризових явищ на основі спостереження, оцінки, прогнозу внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства використовується моніторинг. Контролінгом вважають ефективну систему механізмів та інструментів економічного управління, що дає змогу прогнозувати господарську й комерційну ситуацію та визначати оптимальне співвідношення витрат і результатів [4, с. 83].

На даний момент держава в розрізі антикризового управління взаємодіє із підприємствами в період кризового стану, глибокої кризи або в період ліквідації. Сутність проблеми проявляється в тому, що заходи для усунення цих кризових явищ були відсутні, тобто не було проведено ідентифікації ризиків та їх попередження. Головними кроками вирішення цієї проблеми вважаються:

1. Створення власної служби на підприємстві для ідентифікації ризиків та нівелювання потенційно можливого впливу кризових явищ на підприємство шляхом використання методів контролінгу та моніторингу.

2. Виділення коштів для створення бюджетного запиту відповідно до певної бюджетної програми для створення ефективної системи передкризового попередження підприємств основними елементами якої є:

– підготовка фахівців достатнього рівня підготовки у закладах освіти;

– придбання або створення матеріально-технічної бази та системи програмного забезпечення, сутність яких полягає в агрегуванні та аналізі масивів даних фінансової звітності підприємств та на основі показників, що свідчать про негативні зміни ринкової кон'юнктури або в порівнянні із іншими підприємствами України, зокрема за досліджуваними галузями для попередження й уникнення потенційно можливих кризових явищ.

3. Формування нормативно-правової бази для створення системи органів контролю за попередженням кризових явищ на підприємствах, регламентація механізму впровадження та функціонування системи передкризового реагування.

Список літератури

1. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.92 р. 2343-ХІІ (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
3. Про затвердження Типової форми плану санації боржника у справі про банкрутство, Типової форми мирової угоди у справі про банкрутство та вимог щодо їх розроблення, затверджено Наказом Міністерства юстиції України від 19.06.2013р., №1223/5. URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>.
4. Борзенко В. І. Антикризове управління: навчальний посібник. Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2016. 232 с.
5. Коваленко В. В., Суганяка М. В., Фучеджи В. І. Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання: монографія. Одеса., 2013. 381 с.
6. Кульчій І. О. Антикризове управління: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ, 2016. 120 с.

УДК 339.1

Ягольницький О. А.

к. е. н., доцент кафедри фінансів та кредиту,

Харківський національний університет будівництва та архітектури,

Федоренко Н. С.

студентка спеціальності «Фінанси і кредит»,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах економічної нестабільності особливо актуальним для підприємств є використання відстрочки платежу, як інструменту зростання доходів від реалізації продукції підприємства. Для зниження ризиків не платежу, підприємство має сформулювати принципи управління дебіторською заборгованістю.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [1].

Слід зазначити, що наявність дебіторської заборгованості пов'язана з пошуком компромісного рішення між ризиком та доходністю. Її розмір визначається порівнянням доходів, які підприємство розраховує отримати при певному рівні інвестованих у дебіторську заборгованість коштів, з витратами, які воно буде нести для цього [2].

Для забезпечення платоспроможності, ліквідності, прибутковості підприємства завдяки створенню ефективного механізму управління дебіторської заборгованості передбачається виконання таких етапів управління дебіторською заборгованістю [3]:

- 1) формування обсягу необхідної інформації для аналізу;
- 2) розроблення індивідуальних умов надання комерційних кредитів різним покупцям;
- 3) визначення допустимого обсягу портфеля дебіторської заборгованості на основі запланованого обсягу реалізації;
- 4) упорядкування дебіторської заборгованості за термінами її погашення;
- 5) розроблення та обґрунтування доцільності змін умов надання кредитів потенційним покупцям і дебіторам з метою збільшення обсягів продажу;
- б) оцінювання можливостей рефінансування портфеля дебіторської заборгованості (факторинг, облік векселів, форфейтинг).

Основними умовами впровадження ефективного управління дебіторською заборгованістю мають стати забезпечення безперервної роботи підприємства; зниження обсягів вільних поточних активів, як наслідок, зниження витрат на фінансування; прискорення обігу оборотних активів; максимізація прибутку підприємства за збереження ліквідності; підвищення рівня фінансової безпеки підприємства [4].

Одним із інструментів управління дебіторською заборгованістю є факторинг. В Україні обсяг факторингових операцій поступово зростає. Сума операцій з факторингу на кінець 2016 р. склала 16875 млн.грн., а кількість договорів 18990 шт.

Питома вага дебіторської заборгованості вітчизняних підприємств у сукупному оборотному капіталі протягом 2015 – 2017 рр. залишалася високою (61,3 %, 68,3 %, 61,2 % відповідно). У 2016 році високими темпами зросла дебіторська заборгованість підприємств у сфері сільського, лісового та рибного господарства у 3 рази або на 749328,8 млн. грн. Помітно зросла дебіторська заборгованість підприємств у сфері промисловості на 29,1% або на 223280,2 млн. грн у 2016 р. та на 17,7 % або на 175728,3 млн. грн у 2017 р. Також у 2016 р. порівняно з 2015 р. дебіторська заборгованість зросла у підприємств наступних сфер діяльності: транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; інформація та телекомунікації; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (на 93,8 %, 63,1 %, 58,1 %, 54,2 % відповідно).

Усього дебіторська заборгованість вітчизняних підприємств у 2016 р. порівняно з 2015 р. збільшилась на 56,7 % або на 1428427,9 млн. грн, а у 2017 р. порівняно з 2016 р. зменшилась на 12 % або на 486383,2 млн. грн.

Отже, збільшення дебіторської заборгованості підприємств залишається суттєвою проблемою, яка загрожує фінансовій стійкості й вимагає залучення додаткових джерел фінансування. Таким чином, керівники підприємств повинні постійно досліджувати стан, розмір дебіторської заборгованості та впровадити ефективний механізм управління цією заборгованістю.

Список літератури

1. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» від 08.10.1999 р. № 237: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
2. Гуменюк М. М., Дарабан Н. Р. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 1135 – 1139.
3. Белозерцев В. С., Гуня В. О. Розробка механізму управління дебіторською заборгованістю підприємства: концептуальний підхід. *Економіст*. 2014. № 3. С. 57 – 60.
4. Пінчук Т. А. Організаційно-методичні проблеми обліку дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. С. 36 – 41.

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Досконало виписана нормативно-правова база є запорукою для ефективного регулювання будь-яких суспільних відносин. Не інакше, як через чіткість, лаконічність та зрозумілість закону, підзаконного акту можна досягти дієвості в його застосуванні. Нажаль, така правова основа не притаманна відносинам в сфері державного нагляду (контролю) за діяльністю суб'єктів господарювання.

Нормативно-правову базу здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарювання складають: а) Господарський кодекс України (далі ГКУ); б) Закон України від 5 квітня 2007 р. «Про основні засади державного нагляду(контролю) у сфері господарської діяльності» (далі Закон); в) низка спеціальних законів, норми яких регулюють відносини, що виникають під час здійснення заходів валютного контролю, митного контролю, контролю за дотриманням бюджетного та податкового законодавства.

Проте, неузгодженість окремих положень ГК України і Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», а також положень спеціальних законів не дає підстав для висновку про завершення формування нормативно-правової бази. Як наслідок, можна виділити низку проблем. Зосередимось на основних.

Професор В. С. Щербина наголошує, що у випадках, коли мова йде про підприємницьку діяльність, чинним господарським законодавством не проводиться чіткого розмежування категорій «нагляд» і «контроль» [6, с. 85]. Так, якщо в ст. 19 ГКУ ці терміни вживаються роздільно, хоч і без інтерпретації їх сутності, то Закон вживає категорії «контроль» і «нагляд» як тотожні, визначаючи державний нагляд (контроль) як роботу уповноважених законодавцем центральних органів державної влади, їх територіальних органів, органів місцевого самоврядування, інших органів у межах передбачених законом повноважень щодо запобігання та виявлення порушень суб'єктами господарювання вимог законодавства та забезпечення інтересів суспільства [1, с. 215 – 216].

Що стосується термінів «нагляд» і «контроль», то В. С. Щербина зазначає, що форму їх вживання у вище зазначеному Законі доцільно поширити й на ст. 19 ГКУ, в котрій йдеться про «державний контроль та нагляд за господарською діяльністю», включивши одночасно державний контроль (нагляд) до переліку основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, для чого внести відповідні зміни до ч. 2 ст. 12 ГКУ [1, с. 217].

Підтримаємо думку В. С. Щербини також у тому, що потрібно узгодити положення ГКУ та Закону щодо визначення тих сфер господарської діяльності, у яких уповноважені органи здійснюють державний контроль (нагляд) та уточнити об'єкти нагляду (контролю) в цих сферах (на сьогодні об'єкти нагляду в окремих сферах визначені ч. 3 ст. 19 ГКУ) [6, с. 85 – 86].

Важливо відмітити, що в абз. 1 ч. 5 ст. 4 Закону міститься гарантійна правова норма для господарюючих суб'єктів, що виготовлення (виробництво) продукції або її реалізація, виконання робіт чи надання послуг суб'єктами господарювання можуть бути тимчасово зупинені лише за рішенням суду. Відновлення виготовлення (виробництва) продукції або її

реалізації, виконання робіт чи надання послуг суб'єктами господарювання після призупинення можливе виключно з моменту отримання контролюючим органом, який був ініціатором такого призупинення, письмового повідомлення господарюючого суб'єкта про усунення ним усіх установлених порушень [3].

Проте, на думку В. В. Сергійчука, ця норма не є досконалою. Відновлення після призупинення можливе після отримання органом державного нагляду (контролю), який ініціював призупинення, повідомлення суб'єкта господарювання про усунення ним усіх установлених судом порушень [4].

Отже, закон не вимагає проведення повторної перевірки для встановлення факту усунення виявлених порушень. Закон також не вимагає дозволу органу державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності для відновлення роботи. Виходячи із цієї норми, суб'єкт господарювання лише направляє повідомлення, що порушення усунуті й після отримання його органом нагляду (контролю) може відновлювати виробництво (виготовлення) або реалізацію продукції, виконання робіт, надання послуг. Але де ж гарантія того, що в повідомленні суб'єкта господарювання містяться достовірні дані? Як видається, у законі необхідно було закріпити положення, що відновлення виробництва (виготовлення) або реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг суб'єктами господарювання після призупинення можливе після підтвердження органом державного нагляду (контролю), який ініціював призупинення, що суб'єкт господарювання усунув установлені судом порушення [4, с. 29].

Зокрема, варто зазначити про недостатню чіткість у визначенні Законом способу захисту порушених прав суб'єктів господарювання. В ч. 1 ст. 21 Закону йдеться про право суб'єкта господарювання «звернутися до суду щодо оскарження рішень органів державного нагляду (контролю)» [3]. Але таке звернення не є способом захисту порушеного права, передбаченим чинним законодавством. Так, згідно з п. 10 ч. 2 ст. 16 ЦК України одним із способів захисту цивільних прав та інтересів може бути визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб [5].

У ч. 2 ст. 20 ГКУ цей спосіб захисту сформульовано як «визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемляють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів» [2].

Як зазначає В. С. Щербина, такі очевидні неузгодження в нормах, що здійснюють правове регулювання відносини в сфері захисту порушених прав осіб, абсолютно не сприяють реалізації майнових прав та законних інтересів суб'єктів господарювання у процесі провадження державного контролю за їх діяльністю. Саме тому, науковець пропонує внести відповідні зміни в Закон. Так, на думку вченого ч. 1 ст. 21 Закону потрібно викласти в такій редакції, яка б закріплювала право господарюючого суб'єкта звернутися до суду про визнання частково або повністю недійсними актів органів державного контролю, що суперечать чинному законодавству, ущемляють права та захищені законом інтереси господарюючого суб'єкта. Ми погоджуємося з В. С. Щербиною, який вважає, що внесенням такої зміни положення Закону буде приведене у відповідність до ч. 2 ст. 20 ГКУ [6, с. 86].

Отже, вище викладені проблеми правового регулювання державного нагляду (контролю) свідчать про особливу необхідність подальшого поглиблення наукових досліджень з метою його вдосконалення. Це призведе до уникнення колізій між нормами чинного законодавства та підвищить ефективність здійснення такої діяльності уповноважених органів держави у сфері господарювання.

Список літератури

1. Актуальні проблеми господарського права : навч. посіб. / за ред. В. С. Щербини. Київ, 2012. 528 с.

2. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 року, із наступними змінами та доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-151>.
3. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 року. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/877-16/conv>.
4. Сергійчук В. В. Порядок здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Том 2. Вип. 5. С. 27 – 33.
5. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року, із наступними змінами та доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page_2.
6. Щербина В. С. Державний нагляд (контроль) у сфері господарювання: удосконалення правового регулювання. *Юридична Україна*. 2009. № 11. С. 84 – 87.

УДК 346.1:346.3

Хайлова Т. В.

к. н. з держ. упр., доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін,
Донецький юридичний інститут МВС України,

Гузенко О. П.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін,
Донецький юридичний інститут МВС України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ: ДОГОВІРНА РОБОТА

Проблематика господарських договорів традиційно посідає важливе місце в господарсько-правових дослідженнях. В умовах ринкового господарювання законодавець має вирішувати набагато складнішу задачу регламентації господарських договірних відносин, основу якої складає загально-дозвільний тип правового регулювання у поєднанні з елементами імперативності, необхідної, насамперед, для підтримання правопорядку у сфері економіки, забезпечення публічних потреб в певних товарах, роботах, послугах, захисту економічно слабкішої сторони в договорі. Саме цей факт засвідчує актуальність обраного напрямку дослідження.

Численні наукові праці з питання господарського права, котрі торкаються договірної роботи з різних позицій свідчать про актуальність проблеми яка вивчається. До складу науковців пропонується віднести: Т. В. Волинець [1], О. О. Колінько та В. В. Везумська [2], С. Й. Кравчук [3], В. С. Щербина [4] та інші. У своїх працях науковці розглядають сутнісний та правовий аспект договірної роботи між різними суб'єктами, проте окремі аспекти її з позиції сфери функціонування суб'єктів господарювання висвітлені обмежено.

З метою якісної адаптації ключових положень господарського права у розрізі статей, які регламентують проведення договірної роботи необхідно більш детальніше зупинитися на тих елементах, котрі сприяють врахуванню впливу ринкових важелів управління. Ми вважаємо, що для цього законодавчо повинні визначатися загальні принципи регулювання договірних відносин в сфері економіки, які склали б цілісну і внутрішньо несуперечливу основу правил щодо порядку укладення, змісту господарських договорів окремих видів, забезпечення їх виконання, зміни та розірвання тощо.

Доведено, що в умовах реформування економічної системи України, створення повноцінного національного ринкового середовища, що має здатність до саморегуляції, зміни акцентів у державному регулюванні економікою одним із завдань господарсько-правової науки є створення сучасної концепції господарського договірного права, яка могла би бути покладена в основу розв'язання нагальних проблем правового регулювання господарських договірних відносин.

У своїй праці С. Й. Кравчук [3] та В. С. Щербина [4] звертають увагу на те, що договірна робота являє собою укладення, зміну, припинення, облік, збереження, виконання і контроль за належним та своєчасним виконанням договірних зобов'язань.

В свою чергу О. Г. Боднарчук [5] доповнює сутнісну та правову характеристику договірної роботи і окреслює мету її проведення. Науковець вважає, що договірна робота націлена на забезпечення вчасного оформлення договірних відносин щодо постачання продукції і товарів, перевезення вантажів, організації комплексного постачання комунальних послуг, підряду на капітальне будівництво, підвищення якості продукції, яка виготовується на підприємстві та виконуваних послуг, дотримання строків виконання прийнятих зобов'язань, закріплення договірної дисципліни, господарського розрахунку, посилення відповідальності за виконання договірних зобов'язань.

Як показує практична діяльність важливість дотримання всіх етапів договірно-правової роботи дає позитивний результат. По-перше, здійснення виконання договірної роботи регулюється наказом або іншим внутрішнім нормативно-правовим актом підприємства, які визначають конкретні підрозділи, що відповідають за оформлення, реєстрацію, облік, та збереження господарських договорів. Оскільки договірну роботу реалізує підрозділ, який безпосередньо здійснює вирішення питання щодо виконання конкретного виду договорів (який провадить облік цих договорів, підтримує контакт з контрагентами, займається збереженням договорів, забезпечує зміну положень договорів, у передбачених законом випадках та ін. Юридична служба та інші підрозділи підприємства беруть безпосередню участь в укладанні договору.

По-друге, в наказі підприємства повинно бути визначено, які саме служби реалізують заходи щодо врегулювання розбіжностей в проектах договорів, порядок оформлення та погодження протоколів розбіжностей, контролюють виконання договірних зобов'язань. Такі визначення важливі для підприємства, на якому немає юридичної служби. Тому юридична служба повинна бути на підприємстві, безпосередньо брати участь у роботі з укладання договорів, вирішення переддоговірних спорів і забезпечувати контроль за виконанням роботи, пов'язаної з договорами.

По-третє, ініціатором укладення договору може бути будь-яка сторона, цей факт не має важливого значення, а важливо є те, що б в процесі укладання договору були дотриманні всі вимоги чинного законодавства України, інтереси сторін, їх права та обов'язки. А також не менш важливим пунктом договору є відповідальність сторін за порушення виконання умов господарського зобов'язання.

Таким чином, враховуючи вище викладене стає зрозумілим, що договірна робота в Україні має законодавче підґрунтя, за змістом залежить від сфери функціонування суб'єктів господарювання та потребує вдосконалення шляхом оптимізації кількості паперових носіїв, які супроводжують весь цикл договірної роботи. Ми вважаємо, що Господарський кодекс України потребує доопрацювання з позиції деталізації інформації щодо галузевої сфери функціонування суб'єктів господарювання в ринкових умовах.

Список літератури

1. Волинець Т. В. Основні завдання і напрями роботи юридичної служби в господарських організаціях. *Науковий вісник Львівської комерційної академії*. Серія: Юридична. 2015. Вип. 1. С. 80 – 89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlkau_2015_1_11.
2. Колінько О. О. Особливості господарського договору у сфері господарювання / О. О. Колінько, В. В. Везумська // *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 14. С. 144 – 146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_14_31.
3. Кравчук С. Й. Господарське право України: навч. посібник. Київ: Кондор, 2007. 264 с.
4. Щербина В. С. Господарське право: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 636 с.
5. Боднарчук О. Г. Щодо розмежування понять «правова робота» та «юридична служба» у сфері господарської діяльності. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2011. № 3. С. 88 – 91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2011_3_21.

СЕКЦІЯ 6

SECTION 6

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,
КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА
CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY,
CRIMINAL PROCEDURE, CRIMINALISTICS

УДК 343

Костюковська О. В.

студентка 4 курсу,

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТАТТЯМИ 185, 189 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

В загальній структурі злочинності злочини власності посідають «чільне» місце. Значна поширеність таких злочинів та недостатньо високий рівень їх розкриття свідчать про необхідність удосконалення норм кримінального законодавства та проведення якісного наукового аналізу актуальних проблем правозастосування.

На підтвердження вищевикладеної думки актуальним є дослідження деяких проблемних питань окремих найбільш «популярних» злочинів проти власності (а саме крадіжки та вимагання).

Отож, підходячи до основної теми, варто зазначити, що є злочини, що можуть вчинятись на різних стадіях. У цьому контексті досить цікавим є формулювання ч.ч. 3, 4, 5 КК України:

«3. Крадіжка, поєднана з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище або що завдала значної шкоди потерпілому, – карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

4. Крадіжка, вчинена у великих розмірах, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

5. Крадіжка, вчинена в особливо великих розмірах або організованою групою, – карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна» [1].

У першому випадку («що завдала значної шкоди») йдеться про наслідки діяння, у наступних двох («вчинена у великих розмірах», «вчинена в особливо великих розмірах») – про діяння.

Якщо ж брати до уваги формулювання, зазначене у ч.ч. 2, 3, 4 ст. 189 КК України, ситуація дещо інша:

«2. Вимагання, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, або з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, або з пошкодженням чи знищенням майна, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому, – карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, або таке, що завдало майнової шкоди у великих розмірах, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років із конфіскацією майна.

4. Вимагання, що завдало майнової шкоди в особливо великих розмірах, або вчинене організованою групою, або поєднане із заподіянням тяжкого тілесного ушкодження, – карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна» [1].

Отже, у даному випадку при здійсненні вимагання мова йде лише про наслідки.

Тепер постає ряд запитань: як кваліфікувати дії особи, якщо вона хотіла здійснити крадіжку/вимагання у великих розмірах, а завдала значної шкоди; хотіла в особливо великих – вчинила у великих і т. д.

Положення, від яких потрібно «відштовхуватись», зазначені в Постанові Пленуму Верховного суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06.11.2009 № 10:

«4. Крадіжку і грабіж потрібно вважати закінченими з моменту, коли винна особа вилучила майно і мала реальну можливість розпоряджатися чи користуватися ним.

Вимагання є закінченим злочином з моменту пред'явлення вимоги, поєднаної з вказаними погрозами, насильством, пошкодженням чи знищенням майна незалежно від досягнення поставленої винною особою мети» [2].

Власне із визначення крадіжки та вимагання вже випливає, що крадіжка є злочином з матеріальним складом, а вимагання – формальним.

Таким чином, очевидним є те, що замаху (закінченого/незакінченого) на вимагання бути не може, натомість як у випадку крадіжки – можливо.

Оскільки вимагання є закінченим з моменту пред'явлення майнової вимоги такі кваліфікуючі ознаки як пошкодження чи знищення майна, заподіяння великої шкоди чи інших тяжких наслідків мають місце лише у випадку реального настання вказаних у законі наслідків. У зв'язку з цим не можуть розглядатись як замах на злочин, передбачений ч. 2, ч. 3 і ч. 4 ст. 189, дії особи, яка, вчиняючи вимагання, ставила за мету настання таких наслідків, але їх не досягла.

Ось у зв'язку з цим, на мою думку, вжито таке формулювання у статті 189 КК України («що завдало...»), тобто йдеться лише про наслідок, оскільки кваліфікуємо вже вчинену по факту дію.

Стосовно питань кваліфікації крадіжки в даному аспекті в найбільш загальному вигляді, я вважаю, відповідь полягає в наступному: якщо особа хотіла викрасти «більше», а по факту викрала «менше», то її дії слід кваліфікувати як замах на крадіжку «в більших розмірах» без кваліфікації викраденого «по факту». Якщо ж особа хотіла викрасти «менше», а випадково викрала «більше», то кваліфікація здійснюватиметься лише по факту вчинених дій, тобто без замаху на крадіжку «в менших розмірах». Це обґрунтовується неможливістю подвійного інкримінування.

Що ж до неоднакового формулювання у статті 185 («що завдала значної шкоди», «вчинена у великих розмірах», «вчинена в особливо великих розмірах»), то тут треба звернути увагу на те, що у ч. 3 ст. 185 йдеться про те, що значна шкода може бути заподіяна лише фізичній особі, а у примітці йдеться про те, що «значна шкода визнається із врахуванням матеріального становища потерпілого та якщо йому спричинені збитки на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян». Саме тому, на моє переконання, вжито таку конструкцію, яка вказує на наслідок, оскільки можливе заподіяння шкоди по факту в однакових розмірах, однак для однієї потерпілої особи вона становитиме значну шкоду, а для іншої з урахуванням її матеріального становища – ні, тому в цьому разі необхідний саме наслідок.

Список літератури

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Про судову практику у справах про злочини проти власності : Постанова Пленуму Верховного суду України від 06.11.2009 № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09>.

УДК 343.9

Мокляк А. С.

головний судовий експерт сектору
дактилоскопічних досліджень
відділу криміналістичних видів досліджень,
Полтавський Науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС України

ОСОБИ, ЯКИХ НЕМОЖЛИВО ІДЕНТИФІКУВАТИ ЗА ПАПІЛЯРНИМИ УЗОРАМИ ПАЛЬЦІВ РУК

Папілярні узор пальців рук є важливими дерматологічними орієнтирами з істотними застосуваннями в медицині, криміналістиці, антропології та безпеці. Епідермальні гребені зазвичай розвиваються приблизно через 10 – 17 тижнів після запліднення, і на їх формування

впливають генетичні та екологічні компоненти. Розвиток, на який впливають множинні гени під час ембріогенезу, призводить до формування постійної унікальної картини, яка зберігається протягом усього життя індивіда. Папілярні узорі мають ряд властивостей, найбільш важливі серед них індивідуальність, незмінність і відновлюваність [1].

Однак існують певні вроджені та набуті стани, які можуть впливати на цілісність дерматогліфіки.

У більшості людей відбитки пальців формуються в утробі матері, всього за 24 тижні вагітності. Але люди з рідкісним захворюванням, відомим як адерматогліфія, не мають відбитків пальців від народження.

Адерматогліфія – є рідкісним станом, що характеризується відсутністю гребенів на шкірі пальців, долонь рук, пальців ніг і стопи. Оскільки узорі цих гребенів утворюють унікальні відбитки кожної особи, люди з таким захворюванням не можуть бути ідентифіковані за своїми відбитками пальців.

Відомо, що дві людини не мають однакових папілярних узорів, тому відбитки пальців рук вже давно використовуються як спосіб ідентифікації. Тим не менш, люди з адерматогліфією не мають таких узорів і тому вони не можуть бути за ними ідентифіковані. Така патологія називається «хворобою затримки імміграції», оскільки постраждалі особи зіткнулися з труднощами у в'їзді до країн, які потребують для ідентифікації відбитки пальців рук.

У 2007 р. молода громадянка Швейцарії, намагаючись потрапити в США, зіштовхнулася з несподіваними проблемами: прикордонники не змогли ідентифікувати її особу. Фотографія в паспорті була в порядку, але вони не могли зняти у неї відбитки пальців рук так як їх у неї зовсім не було [2].

Цей випадок зацікавив вчених з Ізраїлю та Швейцарії. Міжнародною групою генетиків керував Елі Шпрехер з Тель-Авівського медичного центру імені Сураскі. Вони вивчали спадкову інформацію родичів жителя Швейцарії, в якій були проблеми із в'їздом у США через відсутність відбитків пальців. Учені порівняли геноми родичів жінки, в яких також були відсутні відбитки пальців, з геномами інших членів сім'ї, в яких цієї аномалії не спостерігалось [3]. Серед родичів швейцарки виявилось відразу дев'ятеро осіб, які мають той самий синдром. У першій групі всі мали мутацію в області ДНК, яка кодує білок, який називається SMARCAD1, тоді як остання група мала нормальну форму гена. Вони виявили, що коротша мутантна версія гена втручається у взаємодію РНК – важливий крок у процесі використання гена для отримання білка, який запобігає правильному формуванню білка.

Аномальний ген домінує, маскуючи ефекти правильно функціонуючого. Якщо у людини є аутосомно-домінантний стан, то шанс передати аномальний ген на їх потомство становить 50 %. Діти, які не успадковують аномальний ген, не будуть розвивати стан або передавати його своєму потомству [4].

Досі незрозуміло, як саме цей білок бере участь у розвитку відбитків пальців, що формуються в утробі матері. Дослідники підозрюють, що це може зіграти певну роль у допомозі клітинам шкіри плода над складанням один одного, виробляючи гребені відбитків пальців, але необхідна подальша робота для перевірки.

До теперішнього часу в світі було зареєстровано лише чотири сім'ї, у деяких з цих осіб спостерігалась адерматогліфія (рідкісне відхилення, при якому на пальцях немає відбитків). Крім відсутності папілярних узорів на пальцях, а також долонях рук і ступні ніг цей рідкісний стан характеризується зниженим потовиділенням у зазначених областях [3].

У цифрову епоху ідентифікація особи за допомогою відбитків пальців (епідермальних гребенів) стала необхідною у багатьох сферах і часто потрібна для отримання біометричних паспортів. Однак існує рідкісна хвороба, відома як адерматогліфія, яка змушує деяких людей народитися без відбитків пальців. А оскільки така аномальність може вказувати про наявність серйозних захворювань, відкриття ізраїльських вчених може допомогти більше дізнатися про додаткові хвороби, що вражають не тільки шкіру.

Список літератури

1. Адерматогліфія: бар'єри для біометричної ідентифікації та потреба в стандартизованій альтернативі. URL: <https://www.cureus.com/articles/17230-adermatoglyphia-barriers-to-biometric-identification-and-the-need-for-a-standardized-alternative>.
2. Відсутність відбитків пальців – результат мутації. URL: <http://mestectvo.com/zvnovost/427-vidbitpal.html>.
3. Учені знайшли причину відсутності відбитків пальців. URL: https://gazeta.ua/articles/science-life/_ucheni-znajshli-prichinu-vidsutnosti-vidbitkiv-palciv/393815?mobile=true.
4. Адерматогліфія. URL: <https://www.dovemed.com/diseases-conditions/adermatoglyphia>.

УДК 343.9

Пономаренко Н. С.

студентка IV курсу,

Полтавський юридичний коледж Національного
юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

Науковий керівник:

Дубович О. В.

к. ю. н.,

Полтавський юридичний коледж Національного
юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

**ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИНІВ ВЧИНЕНИХ НА
РЕЛІГІЙНОМУ ҐРУНТІ: ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ**

Важливим чинником на сучасному етапі життя є злочини вчинені на релігійному ґрунті, які в останні роки набувають особливої актуальності поширення на теренах України та є проблемою взаємозв'язку нових релігій зі злочинами проти: свободи совісті, вільного вибору віросповідання, слова, життя тощо. Слід відмітити, що в Україні за часів її незалежності, злочини, що вчинюються на ґрунті расової та релігійної нетерпимості стрімко зростали приблизно з 2005 року, коли масштабними та популярними стали молодіжні організації, спрямовані на дискримінацію та заклики до расової і релігійної ворожнечі [1]. Саме поширенню цього виду злочину сприяє недостатній контроль з боку держави та несвоєчасна профілактика з боку поліції.

На науковому рівні кримінологічні проблеми злочинів вчинених на релігійному ґрунті досліджували за різними напрямками такі науковці, як: О. В. Старков, Л. Д. Башкатов, В. М. Петренко, Є. В. Ліхштейн, В. В. Гринько, Г. П. Байдако, С. С. Вітвіцька, Г. С. Касторський та інші [2, с. 6].

Злочини вчинені на релігійному ґрунті не завжди є зареєстрованими органами поліції та відповідно не розкриваються і не відображуються в статистичних даних. Більшість злочинів, що вчиняються адептами (сектами) є латентними. Відповідно А. Зелінський пропонує таке визначення латентної злочинності: це сукупність передбачених кримінальним законом діянь, які з різних причин не були враховані органами внутрішніх справ, прокуратурою, службою безпеки, судом. У свою чергу, латентність можна поділити на природну, штучну і проміжну [2, с. 8].

Велика латентність злочинів на релігійному ґрунті не дозволяє повною мірою оцінити справжні показники цієї злочинності. В якості прикладу можна виокремити види злочинів, що вчиняються адептами радикальних сатанинських груп, які найчастіше залишаються невиявленим. Низький рівень латентності мають очевидні злочини, внаслідок чого інформація про них швидко розповсюджується (вбивства, розбої, грабежі). Середній рівень – злочини, вчинення яких не настільки очевидне (потерпілі не звертаються до органів поліції за захистом порушених прав, але й не приховують факт злочину (незначний збиток, невіра у можливість знайти злочинця тощо). Високу латентність мають злочини, вчинення яких у більшості випадків відоме лише злочинцю і потерпілому, причому і злочинець, і потерпілий часто зацікавлені у приховуванні злочину з різних мотивів (шахрайство, хабарництво, статеві злочини тощо) [2, с. 8 – 10].

Тому, на нашу думку, латентна злочинність пов'язана з релігією та ідеологією є проблемним питанням у сфері криміналістики, оскільки на даний час залишається поза соціальним контролем і є особливо небезпечною для оточуючого суспільства в цілому.

На думку Швидченка І. Г., сучасний стан кримінального законодавства дозволяє виділити такі види злочинів у сфері релігії: а) злочини, які безпосередньо посягають на свободу віросповідання громадян; б) злочини, які можуть бути віднесені до категорії релігійних за умови наявності додаткового безпосереднього об'єкта – свободи віросповідання; в) групові, тобто склади, де міститься згадка про вчинення релігійного злочину групою осіб, об'єднанням, змішаною групою або проти групи осіб по їх відношенню до релігії; г) злочин, виділений як релігійний винятково у зв'язку з вчиненням його на ґрунті «релігійної ворожнечі або розбрату», що передбачено як обтяжуюча обставина у п. 3 ч. 1 ст. 67 КК України – це можуть бути будь-які злочини проти життя, здоров'я, власності, громадського порядку, громадської безпеки і т. п. [1].

Негативним впливом на осіб, які вчиняють ці злочини є сучасні громадські організації, які на початку закликають до вступу всіх бажаючих, а в подальшому жорстоко експлуатують їх та здійснюють інші дії. Також, можуть застосовувати до цих осіб гіпноз та нейролінгвістичне програмування. Наслідком цього є радикальні зміни особистих орієнтирів і поведінки, ламання особистості та інший погляд на життя.

Отже, можемо спостерігати так званий феномен культової психологічної залежності – людину відривають від соціального і індивідуального, повернути людину на попередній рівень досить складно. Саме культ може надихнути адепта на вчинення злочину. Загальні норми та закони вже не є бар'єром (кримінальне покарання) в зупинці перед злочином, важливіше досягти мети релігійної організації незважаючи на засоби.

Так, Старков О. В. та Башкатов Л. Д. дослідили, що зареєстрована сучасна релігійна злочинність мало чисельна. Латентність цих злочинів перевищує 90 %. Фактів в декілька разів більше ніж осіб, що притягнуті до кримінальної відповідальності. Статистика вказує, що за період останніх два роки факти притягнення до кримінальної відповідальності мінімальні, а ефективність боротьби досить низька. З 28 злочинів лише 9 засуджених. Така злочинність вже набрала обертів, стала організованою і являє загрозу українському суспільству [3, с. 28].

Необхідно зазначити, що запобігання вчиненню злочинів на релігійній основі є складним завданням. З цією метою, перш за все, необхідно з'ясувати причини вчинення цих суспільно-небезпечних діянь, серед них слід виділити:

- 1) прийнятні у родині обвинуваченого прояви деспотизму, релігійного фанатизму, пияцтва, наркоманії, тощо;
- 2) наявність у навчальних закладах, де отримував освіту обвинувачений, проявів, хабарництва, неформальних аморальних угруповань тощо;
- 3) наявність в колективі на роботі обвинуваченого егоцентризму, протекціонізму, корупції;
- 4) наявність в соціальній сфері таких негативних тенденцій [4].

Таким чином, можна говорити про те, що на превеликий жаль, наша держава не прикладає великих зусиль для подолання цієї проблеми, тому ми пропонуємо запровадити більш жорсткий контроль держави за певними «антисектантськими» організаціями, які продовжують хвилі міжконфесійної напруги та проведення відповідної профілактичної роботи органами внутрішніх справ та іншими правоохоронними органами. Адже, відчуття безкарності заохочує злочинців продовжувати злочинну діяльність, а особливо це заохочує та підживлює сатаністів для яких первинним є відсутність моралі і безкарності.

Список літератури

1. Швидченко І. Г. Свобода віросповідання як об'єкт кримінально-правової охорони. URL: <http://www.dissert.com.ua>.
2. Палій М. В. Злочинність у сфері віросповідання та боротьба з нею: автореф. дис. канд. юр. наук. 12.01.2018. Київ. 2018. 17 с.
3. Петрик В. Сатанізм як релігійний та соціальний феномен. К.: Експертне бюро системної інформації. 2017. 87 с.

4. Розслідування злочинів, вчинених на ґрунті нетерпимості. Програма з протидії ксенофобії та расизму в Україні. URL: <http://www.diversipedia.org.ua>.

УДК 351.745.7:343.9:343.53

Романов В. О.

ад'юнкт кафедри оперативно-розшукової діяльності,
Національна академія внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА ФІКСАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОВЕДЕННЯ НС(Р)Д УСТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РАДІОЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ ВІДПОВІДНО ДО СТ. 250 КПК УКРАЇНИ

Чинний КПК України виділяє лише дві НС(Р)Д, які можливо проводити в рамках статті 250 – «установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» та «спостереження за особою, річчю або місцем».

Так стаття 250 КПК України «Проведення НС(Р)Д до постановлення ухвали слідчого судді» в частині 1 регламентує, що у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини Кримінального кодексу України, НС(Р)Д може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених КПК України, за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. У такому випадку прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої НС(Р)Д звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді [3].

Слідчий суддя зобов'язаний розглянути клопотання про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії протягом шести годин з моменту його отримання. Розгляд клопотання здійснюється за участю особи, яка подала клопотання [2 с. 631 – 632].

Виконання будь-яких дій з проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинно бути негайно припинено, якщо слідчий суддя постановить ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Отримана внаслідок такої негласної слідчої (розшукової) дії інформація повинна бути знищена в порядку, передбаченому статтею 255 цього Кодексу [1 с. 567 – 569].

У разі постановлення слідчим суддею ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення НС(Р)Д №7 виконання заходу припиняється, а отримана інформація знищується у встановленому законом порядку [2 с. 635].

Розглядаючи положення наведеної ст. 250 КПК України ми прийшли до висновку, що, незалежно від ухвали слідчого судді апеляційного суду, мета негласної слідчої (розшукової) дії «установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» буде досягнута.

Для підтвердження цього необхідно провести аналіз зазначених норм в практичній площині.

Так, згідно зазначених норм, НС(Р)Д до постановлення ухвали слідчим суддею проводиться у невідкладних випадках – звертаючи на це увагу ми розуміємо, що за відсутністю можливості отримання дозволу згідно ст. 248 КПК України негайне проведення НС(Р)Д можливо за постановою слідчого погодженою з прокурором. На практиці така необхідність виникає у неробочій час і вихідні, святкові дні та в більшості випадків пов'язана з встановленням місцезнаходження злочинця, що вчинив тяжкий злочин. Припустимо, мета заходу досягнута ще до постановлення ухвали слідчого судді апеляційного суду. Наприклад злочинець якого в результаті проведення заходу необхідно було знайти затриманий. Вже після закінчення НС(Р)Д слідчий суддя виносить ухвалу про відмовлення в проведенні такого заходу. Керуючись вимогами КПК України інформація отримана в результаті НС(Р)Д повинна бути знищена. Фактично інформації ніякої не отримано тим паче не зафіксовано, а у зв'язку з відмовою слідчого судді надати дозвіл на проведення НС(Р)Д протокол складатись не буде, так як підстави щодо проведення заходу відсутні.

Якщо розглянути вимоги ст. 255 КПК України, а саме знищення відомостей, речей та документів, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що не звільняє прокурора від обов'язку здійснення повідомлення, так як згідно з вимогами статті 253 КПК України, яка передбачає обов'язок прокурора самостійно або за його дорученням слідчого, у разі проведення негласних слідчих (розшукових) дій, під час яких були обмежені конституційні права підозрюваного, інших осіб, письмово повідомити цих осіб та захисника підозрюваного про такі обмеження [3].

Але, при проведенні НС(Р)Д згідно норм ст. 250 КПК України ми маємо правову колізію – фактично захід проведено, юридично ні, оскільки особі, відносно якої проводився захід, відповідно не повідомляється про тимчасове обмеження її прав, що свою чергу є порушенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а саме ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя». Для вирішення такої проблеми ми пропонуємо до норм ст. 250 КПК України включити:

1. Обмежити в часі проведення НС(Р)Д до постановлення ухвали слідчим суддею до 24 годин в робочі дні та до 72 годин в святкові дні.

2. Незалежно від постановлення ухвали слідчим суддею, слідчий або за його дорученням оперативний працівник складає протокол за результатами проведеної НС(Р)Д, в тому числі при отриманні ухвали про відмову в наданні дозволу на проведення НС(Р)Д.

В такому випадку прокурор згідно норм ст. 253 КПК України буде зобов'язаний самостійно або за його дорученням слідчим повідомити особу, відносно якої проводилась така НС(Р)Д.

Список літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М.Є. Шумила. К.: Юстініан, 2012. 1224 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.1 / [О. М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.]; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. 768 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013, № 9 – 10, № 11 – 12, № 13, ст. 88 в редакції від 16.08.2015 р., № 4651-VI.

УДК 343.9

Сахненко О. В.

заступник директора – завідувач відділу
криміналістичних видів досліджень,
Полтавський науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС України

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Чинний кримінальний процесуальний кодекс використовує термін «спеціальні знання», проте їх поняття не надає. З'ясування характеру спеціальних знань, їх обсягу і структури важливо з багатьох позицій, у тому числі для визначення предмета, роду, виду експертизи, об'єктів дослідження, функцій та компетенції експерта, значення висновку експерта у кримінальному провадженні та ін. [1].

Науково практичний коментар Кримінально-процесуального кодексу України надає таке тлумачення спеціальних знань: «це знання, які лежать в основі відповідних спеціальностей та спеціалізацій. Експерт повинен мати спеціальні знання у галузі науки, техніки, мистецтва тощо, які необхідні і достатні для того, щоб дати висновок з питань, що виникають під час досудового розслідування і судового розгляду. Спеціальні знання набуваються в процесі навчання і практичної діяльності за певною спеціальністю (фахом). Судовими експертами можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку в спеціалізованих установах Міністерства

юстиції України та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності (див. ст. 10 Закону України «Про судову експертизу») [2].

Проте в цьому роз'ясненні наявні певні суперечності. По-перше, в жодному нормативному документі не зазначається, що практична діяльність за певною спеціальністю якимось чином впливає на спеціальні знання. По-друге, судовими експертами можуть бути фахівці, які пройшли підготовку не лише в спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, а й в науково-дослідних установах судових експертиз, судово-медичних та судово-психіатричних установах Міністерства охорони здоров'я України; експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України (ст. 7 ЗУ «Про судову експертизу»).

Відповідно до чинного кримінального процесуального кодексу ст. 69 «Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи...» [4].

У розділі II Закону України «Про судову експертизу» зазначається, що Судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності (ст. 10). З урахуванням зміни статті 7 від 03.10.2017 «Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз» можна дійти наступного висновку.

Знання, які отримує особа, під час здобування вищої освіти (не нижче спеціаліста) з певної галузі знань та відповідної підготовки в державних спеціалізованих установах (ст. 7 ЗУ «Про судову експертизу») та підтверджені при отриманні кваліфікації судового експерта, можна назвати «спеціальними» для використання в кримінальному процесі.

Список літератури

1. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології: монографія. Тернопіль: Видавництво «Крок», 2018. С. 7 – 11.

2. Науково-практичний коментар Кримінально-процесуального кодексу України. *Мего-Інфо – Юридична бібліотека № 1*: [сайт]. URL: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F-69-%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82>.

3. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 №4038-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

УДК 343. 5

Свириденко В. В.

головний судовий експерт групи
технічного дослідження документів та обліку
відділу криміналістичних видів дослідження,
Полтавський науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС України

ОСНОВНІ СПОСОБИ ПІДРОБКИ ПАСПОРТУ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ ШЛЯХОМ ЗМІНИ ПЕРВИННОГО ЗМІСТУ ТА СПОСОБИ НЕДОПУЩЕННЯ ВНЕСЕННЯ ЦИХ ЗМІН

Здобуття Україною незалежності зумовило створення та розвиток державно-правових інститутів, одним з яких є інститут громадянства. Належність до такого інституту підтверджує низка визначених державою документів. Так, відповідно до ст. 5 Закону

України «Про громадянство», основними документами, що підтверджують громадянство України є паспорт громадян України та свідоцтво про належність до громадянства України [1, с. 1].

Паспорт – це основний загальногромадянський офіційний документ, виданий спеціально уповноваженим на те державним органом, який посвідчує особу власника, його правове положення, соціально-біологічні властивості та визначає його приналежність певної держави [3, с. 23].

З 1 січня 2016 року відповідно до постанови Кабінету міністрів України № 302 від 25.03.2015 року в офіційному обігу на території нашої країни поряд із паспортом громадянина України виготовленого у формі пластикової картки типу ID, який містить безконтактний електронний носій та має високий ступінь захисту від підроблення і внесення змін, залишаються паперові паспорти у вигляді синьої книжки з малим Державним Гербом України на обкладинці, який видавався в Україні з 1994 року, заміна якого наданий час є не обов'язковою [2, с. 1]. Такий паспорт громадянина України й надалі забезпечує його власнику реалізацію правоздатності у сфері цивільно-правових відносин, право на працю, відпочинок, освіту, охорону здоров'я тощо. Оскільки паспорт використовується майже у всіх сферах людської діяльності, він часто стає об'єктом злочинних посягань. Незважаючи на встановлений державою захист такого документа від підроблення, злочинці знаходять шляхи його обходу та використовують їх для своєї злочинної мети. На даний час, розповсюдженим видом підробки паспортів зразку 1994 року є внесення змін в їх першопочатковий зміст за допомогою різних способів та техніки.

Способи підроблення паспорта громадянина України – це сукупність прийомів, методів та засобів, що використовуються для його несанкціонованого виготовлення або внесення змін.

Основними способами підроблення паперових паспортів з якими зустрічаються експерти під час своєї професійної діяльності є:

- видалення наявних у документі реквізитів (підчищення, травлення, змивання та знебарвлення барвника штрихів);
- внесення реквізитів або доповнення до існуючих (дописування, додруковування, домальовування, виправлення);
- видалення реквізитів і подальше внесення нових (переклеювання фотокартки або її частин, заміна аркушів або їх частин, підроблення відбитків печаток та штампів, зміна підписів, відновлення малюнку захисної сітки та ліній графлення).

Внесенню такого роду змін сприяє: неналежна якість спеціальних засобів захисту; наявність інформації про характеристику всіх спеціальних елементів захисту бланків паспортів у вільному доступі; порушення правил зберігання та знищення цих документів у паспортних підрозділах; поява сучасного технічного обладнання, що дозволяє імітувати спеціальні засоби захисту та вносити відповідні зміни не залишаючи при цьому видимих незброєним оком слідів.

Враховуючи все зазначене та зважаючи на те, що при вклеюванні фотокартки до паспортної книжечки при досягненні громадянином 25- і 45-річного віку, паперові паспорти й надалі можуть залишатися в офіційному обігу, необхідно:

- встановити єдину форму заповнення бланків на чітко визначеному комп'ютерному обладнанні з чітко встановленим способом нанесення друку, барвник якого володітиме флуоресцентними та магнітними властивостями;
- встановити чіткі вимоги до паперу, з якого виготовлятимуться фотокартки для вклеювання у паспорт [3, с. 98];
- фотографування осіб проводити в спеціально відведених державних установах, які відповідатимуть за якість та видачу фотокартки;
- встановити чіткі вимоги до способу нанесення зображення на фотокартці;

– підвищити якість спеціального клею, який використовується при вклеюванні фотокартки [3, с. 98];

– використовувати передбачені законодавством покриття спеціальними пластичними полімерними плівками сторінки з даними про особу [3, с. 98].

Підсумовуючи, слід зазначити, що лише негайне забезпечення виконання перелічених запобіжних заходів, або повна заміна паспортів зразку 1994 року на паспорти виготовлених у формі пластикової картки типу ID, який містить безконтактний електронний носій, сприятимуть для усунення причин та умов вчинення злочинів, пов'язаних із використанням підроблених паспортів.

Список літератури

1. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. Дата оновлення: 19.02.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14> (дата звернення: 12.02.2019).

2. Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України: Постанова Кабінету міністрів України від 25.03.2015 № 302. Дата оновлення: 05.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2015-p> (дата звернення: 12.02.2019).

3. Патик Л. Л. Техніко-криміналістичне дослідження підробленого паспорта громадянина України: навч. посіб. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2013. 141 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/468> (дата звернення: 12.02.2019).

УДК 343.9

Страшок А. А.

аспірант кафедри кримінального процесу,
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

ВПЛИВ МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПСИХОЛОГІЮ ЗАСУДЖЕНИХ

Більшість засуджених розуміють, що суспільство бачить у них, перш за все, злочинців, що порушили закон, тобто, усвідомлюють себе як людей зі схожою долею. Між «ними», ув'язненими та «нами», вільними, пролягає невидима межа. Причому, якщо у вперше засуджених осіб усвідомлення «ми» ще відсутнє, але досить яскраво виражене розуміння існування «вони», то у небезпечних рецидивістів, в їх свідомості, чітко зафіксована спільнота, з якою вони себе ідентифікують. Така консолідація підтримує засуджених, додає їм душевної рівноваги. Разом із тим, вона посилює відчуженість засуджених від суспільства, ускладнює подальшу їх адаптацію до нормального життя. Проведені дослідження (Г. Ф. Хохряков, О. М. Сухов) показали, що практично всі вони ставляться до суспільства сторожко, а дехто, навіть, вороже.

Перебування в місцях позбавлення волі для жодної особи не проходить безслідно, адже специфічна атмосфера, ставлення до злочинців з боку осіб, що наділені певною владою, а також відносини засуджених між собою достатньо суттєво впливає на свідомість кожного, деформуючи її. Перш за все, слід зазначити, що більшості засудженим притаманні недовірливість, підозрілість, тривожність, дратівливість, збудливість, агресивність, а також пригніченість, почуття власної неповноцінності та інші [3, с. 60].

Спочатку в голові особи немає місця для думок про те, щоб певним чином приєднатися до оточуючого товариства, бо, наприклад, за злочин особа відбуває покарання вперше, але, якщо вона вже в друге або в третє засуджена до відбуття покарання в місцях позбавлення волі, то у своїй свідомості людина починає ототожнювати себе з тими, хто знаходиться біля них, вона подумки ніби включає себе до складу особливої касти або класу тих, хто діє проти державної системи, проти законослухняного суспільства. Саме це переконання згодом може підштовхнути людину до скоєння нового злочину.

Постійне переживання негативних емоційних станів призводить до відповідних трансформацій характеру, а саме до зростання серед засуджених питомої ваги акцентуїзованих та психопатизованих осіб. За даними К. Леонгарда, акцентуїзованих особистостей серед законослухняних громадян немало (близько 40 %), але переважній більшості з них вдається компенсувати, врівноважити відповідні якості законним шляхом. У засуджених, навпаки, акцентуації посилюються, і частка акцентуїзованих серед них часом сягає 90 %. Особливо багато їх у жіночих установах виконання покарань (96 %), а також у виховних установах для неповнолітніх злочинців. Це пов'язане з тим, що жінкам і підліткам важче компенсувати свої біологічні та соціальні потреби, відповідно, ускладнюється процес їхньої адаптації до нових умов життя [4, с. 323].

Під впливом антигромадської установки значною мірою змінюються, наприклад, коло й спрямованість інтересів особистості. Для більшості засуджених, особливо рецидивістів, характерна відсутність життєвих інтересів або досить неясне уявлення про деякі з них. У той же час для них типові певні особисті інтереси. Якщо перед вчиненням першого злочину людина, як правило, знаходиться перед вибором між бажаним і належним, то надалі, під впливом антисуспільної установки, конфлікт суспільних та індивідуальних інтересів може бути вирішений на користь останніх [1, с. 266].

Причин того, що після звільнення людина знову скоїть злочин існує декілька. По-перше, особа, що звільняється з місць позбавлення волі, зтикається із суцільною недовірою з боку суспільства. Перебування в зазначених місцях ставить на людині невидиме, але відчутне клеймо, яке заважає вступити до так званого «правильного», «нормального» життя. Велике значення мають і зовнішні проблеми постпенітенціарної адаптації. Після звільнення з місць позбавлення волі молоді люди зазвичай відчувають труднощі в отриманні роботи, освіти, а також у житлово-побутовому влаштуванні. Серед зовнішніх причин слід відзначити також відсутність в Україні, як спеціальних державних служб, так і громадських організацій, які ефективно займаються проблемами колишніх ув'язнених [2, с. 163]. Коли у особи є судимість, або навіть, якщо вона була погашена, це перешкоджає реалізації її певних інтересів.

Неповага і прискіпливе ставлення до таких людей стимулює появу в них негативних емоцій, недовіри та озлобленості. Їм вже стає набагато легше знову вчинити злочин.

Теоретично місця позбавлення волі повинні сприяти перевихованню засуджених осіб. Проте, на практиці, ми бачимо властивість цих місць десоціалізувати останніх. Досить часто, з точки зору соціології, особи, які вчинили злочин є так званими маргіналами. Місця ж позбавлення волі посилюють маргіналізацію. Людині після відбуття покарання дуже важко віднайти своє місце у суспільстві.

Звісно, за наявності у особи сильних та стійких морально-психологічних рис, вона може протистояти законам, що панують у цих закладах.

Держава повинна створити такі умови, що допомогли б цій особі вижити та встояти за будь-яких обставин. Вбачається за необхідне реформування пенітенціарної системи країни України з метою покращення основної функції, яку вона й повинна виконувати, а саме, необхідним є надання гарантій соціального захисту тих осіб, що звільняються з місць позбавлення волі.

Список літератури

1. Бочелюк В. Й. Юридична психологія : навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 336 с.
2. Лефтеров В. О., Немерцева Д. О. Соціальні та психологічні аспекти постпенітенціарної адаптації колишніх ув'язнених. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2017. № 22. С. 158 – 168.
3. Основи пенітенціарної педагогіки і психології : навч. посіб. / [Замула С. Ю. Костенко В. А. Мандра В. І. Падалець Б. В. Соколов С. І.]. Біла Церква, 2003. 101 с.
4. Юридична психологія / [Александров Д. О., Андросюк В. Г., Казміренко Л. І., Костицький М. В., Мойсєєва О. Є. та ін.]. Київ 2007. 360 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/81660-1-psihologchna-harakteristika-osobistost-zasudjenih-ta-h-adaptatsynih-mojlivostey.html>.

UDK 339.7

Butylo D. V.
postgraduate student,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

ALTERNATIVE ASSET IN THE INVESTMENT PORTFOLIOS: ADVANTAGES OF INCLUDING

Nowadays, investors, both sophisticated and «experimental», are looking at the alternative investments: vehicles like hedge funds and private equity firms, and asset classes like commodities and real estate. In addition, investors are considering cryptocurrencies as a potentially interesting asset for investment opportunities. According to estimates (for example, [1; 2]), the alternative investment market is actively developing. In 2017, it was \$ 8,8 trillion and forecast approximately 60 % growth by 2023 – to \$ 14 trillion.

That growth is driven by changes in both the investment instruments and the investors decisions. New, more liquid instruments, including alternative-focused mutual funds from top-tier firms have lowered the barrier to entry for investors who might never have considered traditional hedge funds. Institutional investors (banks, mutual and pension funds) step-by-step expand including alternative investments into their portfolios.

Developing strategies for operating with alternative investments implies their identification, analysis and measurement of the main investment characteristics. Identification of what constitutes an alternative investment vary substantially [3]. One reason for these differences lies in the purposes for which they are being used. Identification also vary because alternative investing is largely a new field for which consensus has not emerged, and it also is a rapidly changing field for which consensus will probably always remain elusive.

We consider the two main approaches to identifying alternative investments to be the most effective. The first is that these are all types of investments except stocks, bonds and cash (so called traditional assets). Second approach of identifying alternative investments is to define explicitly which investments are considered to be alternative investments. Authors of [3], classify five types of alternative investments:

1. Real Assets
2. Hedge Funds
3. Commodities
4. Private Equity (including mezzanine and distressed debt)
5. Structured Products (including credit derivatives)

This list is not an exhaustive list of all alternative investments-especially in context of institutional-quality investments. Furthermore, some of the investments on the list can be classified as traditional investments rather than alternative investments. For example, real estate and especially real estate investment trusts are frequently viewed as being traditional institutional-quality investments. Nevertheless, this list includes most institutional-quality investments that are currently commonly viewed as alternative

At this paper we try to extend such list and add to these cryptocurrencies as alternative investment class. The reason for this that at the February 2019 there were more than 2500 cryptocurrencies which forms \$120,5 bln of market capitalization.

Risk measurement of the alternative asset indicates higher values. Thus, standard deviation of return S&P500 is 0,0086. Standard deviation of returns CRIX for is 0,038 which is 4,5 times higher.

The background of using investment strategy with alternative investments is lie in the fact of low correlation between their returns and returns of traditional assets. The statistical estimations of

daily correlations which were calculated for period July 2014-January 2019 are present at the Table 1. Returns of cryptocurrencies were presented in our research by index CRIX [4].

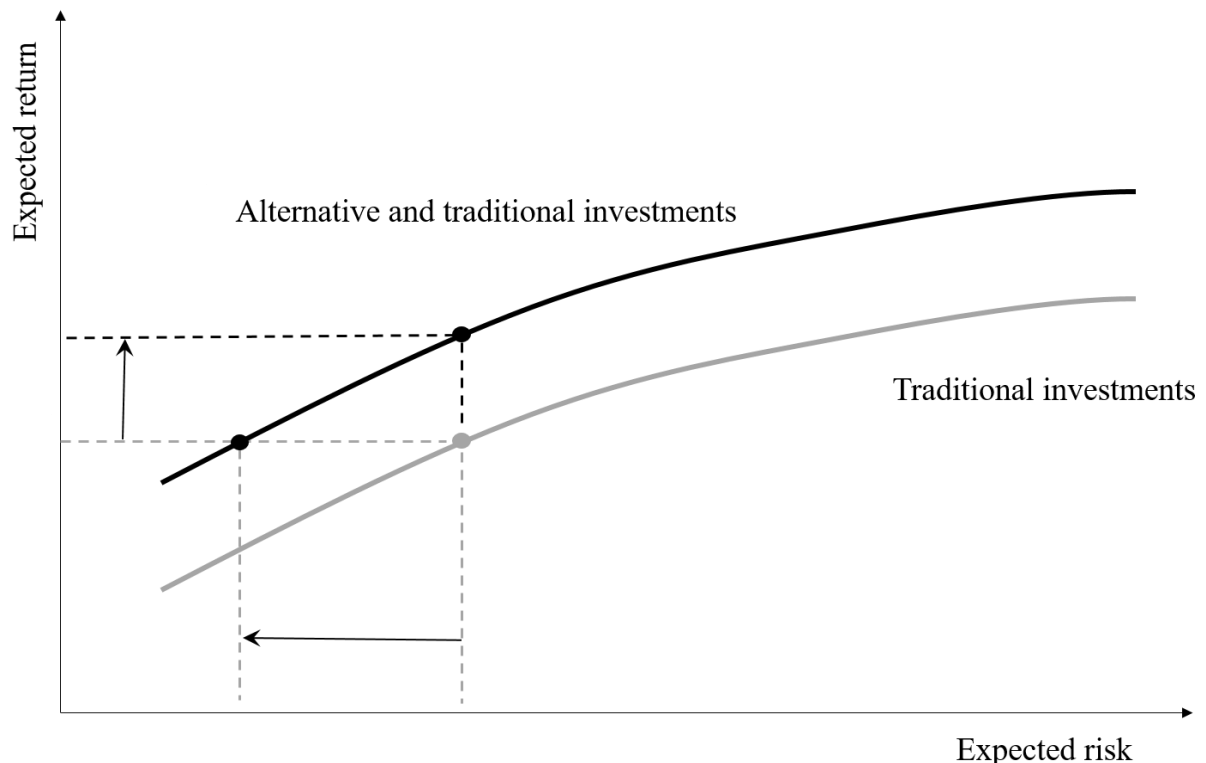
Table 1

Correlation matrix between traditional and alternative assets

	S&P 500	Dou Jones index	Fixed income	CRIX	Commodity	Real Estate	Private Equity	Hedge Fund
S&P 500	100 %	96,92 %	33,96 %	3,98 %	27,90 %	42,09 %	20,95 %	6,15 %
Dou Jones index	96,92 %	100 %	35,17 %	3,93 %	27,12 %	40,16 %	21,33 %	4,63 %
Fixed income	33,96 %	35,17 %	100 %	3,63 %	22,44 %	39,19 %	10,35 %	11,94 %
CRIX	3,98 %	3,93 %	3,63 %	100 %	1,82 %	1,52 %	0,25 %	-6,23 %
Commodity	27,90 %	27,12 %	22,44 %	1,82 %	100 %	14,05 %	8,26 %	1,67 %
Real Estate	42,09 %	40,16 %	39,19 %	1,52 %	14,05 %	100 %	16,00 %	6,80 %
Private Equity	20,95 %	21,33 %	10,35 %	0,25 %	8,26 %	16,00 %	100 %	2,71 %
Hedge Fund	6,15 %	4,63 %	11,94 %	-6,23 %	1,67 %	6,80 %	2,71 %	100 %

Source: calculated by the author on the data from [5]

Low correlations permit effectively apply portfolio approach which is based on the H.Markowitz theory. The basic effect will be in shifting of efficient frontier to the «northwest» direction on the plain «risk-return». The consequence of this is possibility to receive higher return with the same risk and reverse – the lower risk with the same return. Illustration of such effect is graphed at the Fig. 1.

Of course, this modelling not include all possible risk of alternative assets, as example, low liquidity risk. But in any case, they illustrate good potential for creation new investment strategies.

References

1. Alternative investments to expand to \$14tn by 2023, niches to benefit. URL: <http://www.artemis.bm/news/alternative-investments-to-expand-to-14tn-by-2023-niches-to-benefit>.
2. World economic forum. Alternative Investments 2020 An Introduction to Alternative Investments, 2016. 46 p.
3. Keith H. Black, Donald R. Chambers, Hossein Kazemi CAIA Level II Advanced Core Topics in Alternative Investment, Second Edition, 2014 718 p.
4. Trimborn S., Härdle W. CRIX an Index for cryptocurrencies (2017). SFB 649 Economic Risk Discussion Paper.
5. Electronic resource: URL: <https://www.investing.com>.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ, УПРАВЛІННЯ І ПРАВО:
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 2
(16 лютого 2019 р.)**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 14.02.2019 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 5

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 7198

Надруковано у ФОП Гаража М. Ф.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 414919 від 20.01.2003 р.

36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20-Б

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

